

Dansk udgave

Meddelelser og oplysninger

<u>Informationsnummer</u>	Indhold	Side
	<i>I Meddelelser</i>	
	Kommissionen	
97/C 372/01	Ecu.....	1
97/C 372/02	Oversigt over dokumenter, som Kommissionen har fremsendt til Rådet i tidsrummet fra den 24. til den 28. 11. 1997.....	2
97/C 372/03	Kommissionens meddelelse om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med Fællesskabets konkurrenceret ⁽¹⁾	5
97/C 372/04	Meddelelse om aftaler af ringe betydning, der ikke falder ind under EF-traktatens artikel 85, stk. 1, (»bagatelmeddelelsen«) ⁽¹⁾	13
97/C 372/05	Udtalelse afgivet af Det Rådgivende Udvalg for Kontrol med Fusioner og Virksomhedsovertagelser på udvalgets 45. møde den 9. april 1997 vedrørende det foreløbige udkast til beslutning i sag IV/M.856 — British Telecom/MCI.....	16
97/C 372/06	Udtalelse afgivet af Det Rådgivende Udvalg for Kontrol med Fusioner og Virksomhedsovertagelser på dets 47. møde den 4. juli 1997 om et foreløbigt udkast til beslutning i sag IV/M.877 — Boeing/McDonnell Douglas.....	17
97/C 372/07	Udtalelse afgivet af Det Rådgivende Udvalg for Kontrol med Fusioner og Virksomhedsovertagelser på dets 47. møde — supplerende møde — den 16. juli 1997 om et foreløbigt udkast til beslutning i sag IV/M.877 — Boeing/McDonnell Douglas....	18
97/C 372/08	Udtalelse afgivet af Det Rådgivende Udvalg for Kontrol med Fusioner og Virksomhedsovertagelser på dets 47. møde — 2. supplerende møde — den 25. juli 1997 om et foreløbigt udkast til beslutning i sag IV/M.877 — Boeing/McDonnell Douglas	18
97/C 372/09	Forudgående anmeldelse af en fusion (Sag IV/M.1042 — Eastman Kodak/Sun Chemical) ⁽¹⁾	19

<u>Informationsnummer</u>	Indhold (fortsat)	Side
97/C 372/10	Meddelelse om ikke at modsætte sig en anmeldt fusion (Sag IV/M.967 — KLM/Air UK) ⁽¹⁾	20
<hr/>		
<i>II Forberedende retsakter</i>		
Kommissionen		
97/C 372/11	Forslag til Rådets direktiv om listen over ugunstigt stillede landbrugsområder i henhold til forordning (EF) nr. 950/97 (Danmark).....	21
<hr/>		
<i>III Oplysninger</i>		
Kommissionen		
97/C 372/12	Indkaldelse af forslag (DG XXII/37/97) vedrørende Leonardo da Vinci-programmet	23
97/C 372/13	Resultater af licitationer (Fællesskabets fødevarehjælp)	39

⁽¹⁾ EØS-relevant tekst

I

(Meddelelser)

KOMMISSIONEN

ECU (*)

8. december 1997

(97/C 372/01)

Modværdien i national valuta:

Belgiske og luxembourgiske francs	40,7751	Finske mark	5,97315
Danske kroner	7,52728	Svenske kroner	8,63508
Tyske mark	1,97667	Pund sterling	0,668928
Græske drakmer	309,907	US-dollars	1,10614
Spanske pesetas	167,005	Canadiske dollars	1,57282
Franske francs	6,61538	Yen	144,517
Irske pund	0,760077	Schweizerfrancs	1,60224
Italienske lire	1934,96	Norske kroner	7,98080
Nederlandske gylde	2,22743	Islandske kroner	79,7859
Østrigske schilling	13,9075	Australske dollars	1,65293
Portugisiske escudos	201,793	Newzealandske dollars	1,84942
		Sydafrikanske rand	5,38801

Kommissionen har oprettet en fjernskriver med automatisk svar, som på ethvert fjernskriveropkald videregiver omregningskursen i de vigtigste valutaer. Denne fjernskriver er i funktion dagligt fra kl. 15.30 til kl. 13.00 den følgende dag.

Brugeren bør anvende følgende fremgangsmåde:

- kald fjernskriver nr. 23789 i Bruxelles
- angiv eget kendeord
- skriv koden »cccc«, som udløser det automatiske svar og medfører en udskrift af omregningskurserne for ecu over fjernskriveren
- afbryd ikke forbindelsen, inden meddelelsen er afsluttet, angivet ved tegnene »ffff«.

Note: Kommissionen har desuden en telefax (kaldnr. 296 10 97 og 296 60 11) med automatisk svarfunktion, der giver dagsaktuelle oplysninger om de gældende omregningskurser inden for den fælles landbrugspolitik.

(¹) Rådets forordning (EØF) nr. 3180/78 af 18. december 1978 (EFT L 379 af 30. 12. 1978, s. 1), senest ændret ved forordning (EØF) nr. 1971/89 (EFT L 189 af 4. 7. 1989, s. 1).

Rådets afgørelse 80/1184/EØF af 18. december 1980 (Lomé-konventionen) (EFT L 349 af 23. 12. 1980, s. 34).

Kommissionens beslutning nr. 3334/80/EKSF af 19. december 1980 (EFT L 349 af 23. 12. 1980, s. 27).

Finansforordningen af 16. december 1980 vedrørende De Europæiske Fællesskabers almindelige budget (EFT L 345 af 20. 12. 1980, s. 23).

Rådets forordning (EØF) nr. 3308/80 af 16. december 1980 (EFT L 345 af 20. 12. 1980, s. 1).

Beslutning truffet af Den Europæiske Investeringsbanks Styrelsesråd den 13. maj 1981 (EFT L 311 af 30. 10. 1981, s. 1).

**OVERSIGT OVER DOKUMENTER, SOM KOMMISSIONEN HAR FREMSENDT TIL
RÅDET I TIDSRUMMET FRA DEN 24. TIL DEN 28. 11. 1997**

(97/C 372/02)

Dokumenterne kan fås på salgskontorerne. Adresserne findes på omslagets side 4

Kodenummer	Katalognummer	Titel	Vedtaget af Kommissionen den	Fremsendt til Rådet den	Antal sider
KOM(97) 571	CB-CO-97-590-DA-C	Kommissionens rapport I. om de foranstaltninger, der er truffet til opfølgning af bemærkningerne i de parlamentsbeslutninger, der ledsager afgørelserne om decharge for det almindelige budget samt EKSF's og EUF's budgetter II. om opfølgningen af bemærkningerne, der ledsager Rådets henstilling om decharge III. medlemsstaternes svar på Revisionsrettens bemærkninger i dens årsrapport for regnskabsåret 1995 for regnskabsåret 1995	21. 11. 1997	24. 11. 1997	150
KOM(97) 604	CB-CO-97-616-DA-C	Forslag til Rådets direktiv om ændring af direktiv 94/67/EF om forbrænding af farligt affald (*) (*)	21. 11. 1997	24. 11. 1997	13
KOM(97) 616	CB-CO-97-635-DA-C	Forslag til Rådets forordning (EF) om indførelse af en endelig antidumpingtold på importen af silicium med oprindelse i Folkerepublikken Kina	24. 11. 1997	24. 11. 1997	22
KOM(97) 618	CB-CO-97-645-DA-C	Rapport fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet om resultaterne af anden fase af SLIM og status over gennemførelsen af henstillingerne fra første fase	24. 11. 1997	24. 11. 1997	25
KOM(97) 622	CB-CO-97-638-DA-C	Udtalelse fra Kommissionen i henhold til EF-traktatens artikel 189 B, stk. 2, litra d), om Europa-Parlamentets ændringer til Rådets fælles holdning til forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om retlig beskyttelse af mønstre (*)	21. 11. 1997	24. 11. 1997	12
KOM(97) 621	CB-CO-97-637-DA-C	Ændret forslag til Europa-Parlamentets og Rådets beslutning om et fællesskabshandlingsprogram til styrkelse af afgiftssystemerne i det indre marked (FISCALIS-programmet) (*)	24. 11. 1997	25. 11. 1997	8
KOM(97) 635	CB-CO-97-651-DA-C	Ændret forslag til Europa-Parlamentets og Rådets beslutning om ændring af beslutning 92/481/EØF af 22. september 1992 om vedtagelse af en handlingsplan for udveksling mellem medlemsstaternes forvaltninger af nationale embedsmænd, der har til opgave at gennemføre de EF-forskrifter, som er nødvendige for virkeliggørelsen af det indre marked (KAROLUS-programmet) (*)	24. 11. 1997	25. 11. 1997	6

Kodenummer	Katalognummer	Titel	Vedtaget af Kommissionen den	Fremsendt til Rådet den	Antal sider
KOM(97) 589	CB-CO-97-603-DA-C	Udkast til seksogtyvende finansberetning om Den Europæiske Udviklings- og Garantifond for landbruget (EUGFL), Garantisektionen — Regnskabsåret 1996	25. 11. 1997	26. 11. 1997	102
KOM(97) 610	CB-CO-97-629-DA-C	Beretning fra Kommissionen til Europa-Parlamentet, Rådet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget om koordineringen af aktiviteterne til fordel for små og mellemstore virksomheder (SMV) og håndværksfagene (1997) (*)	25. 11. 1997	26. 11. 1997	120
KOM(97) 613	CB-CO-97-630-DA-C	Forslag til Rådets beslutning om bemyndigelse af Det Forenede Kongerige til at forlænge en foranstaltning, der fraviger bestemmelserne i artikel 6 og 17 i Rådets sjette momsdirektiv (77/388/EØF) af 17. maj 1977 om harmonisering af medlemsstaternes lovgivning om omsætningsafgifter	25. 11. 1997	26. 11. 1997	7
KOM(97) 617	CB-CO-97-636-DA-C	Forslag til Rådets forordning (EF) om åbning og forvaltning af EF-toldkontingenter for visse fiskerivarer med oprindelse i Ceuta	25. 11. 1997	26. 11. 1997	7
KOM(97) 619	CB-CO-97-652-DA-C	Forslag til Rådets forordning (EF) om indførelse af en interventionsmekanisme for Kommissionen med henblik på at bringe bestemte handelshindringer til ophør (*) (*)	18. 11. 1997	26. 11. 1997	13
KOM(97) 624	CB-CO-97-641-DA-C	Revideret forslag til Rådets direktiv om bevisbyrde i forbindelse med forskelsbehandling på grundlag af køn (*)	25. 11. 1997	26. 11. 1997	7
KOM(97) 558	CB-CO-97-587-DA-C	Forslag til Rådets afgørelse om indgåelse af protokollen om tilpasning af handelsaspekter i aftalen om frihandel og handelsanliggender mellem De Europæiske Fællesskaber på den ene side og Republikken Estland på den anden side for at tage hensyn til Republikken Østrigs, Republikken Finlands og Kongeriget Sveriges tiltrædelse af Den Europæiske Union og resultaterne af landbrugsforhandlingerne i Uruguay-runden, også forbedringerne i den eksisterende præferenceordning	26. 11. 1997	27. 11. 1997	29
KOM(97) 612	CB-CO-97-633-DA-C	Forslag til Rådets afgørelse om den holdning, som Fællesskabet skal indtage i Associeringsrådet, der er nedsat ved Europaaf-talen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Bulgarien på den anden side, som trådte i kraft den 1. februar 1995, vedrørende eksporten af visse stålprodukter fra Republikken Bulgarien til Det Europæiske Fællesskab Forslag til Rådets forordning (EF) om eksport af visse EKSF-stålprodukter fra Republikken Bulgarien til Det Europæiske Fællesskab i perioden fra 1. januar til 31. december 1998 (forlængelse af gyldigheden af ordningen med dobbeltkontrol, der etableredes ved Associeringsrådets afgørelse nr. 3/95, som forlænget ved afgørelse nr. 1/96)	26. 11. 1997	27. 11. 1997	32

Kodenummer	Katalognummer	Titel	Vedtaget af Kommissionen den	Fremsendt til Rådet den	Antal sider
KOM(97) 614	CB-CO-97-634-DA-C	Ændret forslag til Rådets direktiv om rammerne for Fællesskabets vandpolitiske foranstaltninger (KOM(97) 49 endelig udg.) ⁽¹⁾ ⁽²⁾	26. 11. 1997	27. 11. 1997	17
KOM(97) 642	CB-CO-97-667-DA-C	Meddelelse fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget vedrørende Det Særlige Støtteprogram for Fred og Forsoning i Nordirland og de Tilgrænsende Counties i Irland (1995-1999)	26. 11. 1997	27. 11. 1997	17
KOM(97) 567	CB-CO-97-583-DA-C	Tredje årsberetning fra Kommissionen til Rådet, Europa-Parlamentet, Det Økonomiske og Sociale Udvalg og Regionsudvalget: Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområdes finansieringsmekanisme	27. 11. 1997	27. 11. 1997	13
KOM(97) 594	CB-CO-97-608-DA-C	Forslag til Rådets afgørelse om den holdning, Fællesskabet skal indtage i Associeringsrådet, der er oprettet ved Europaaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Rumænien på den anden side, som trådte i kraft den 1. februar 1995, vedrørende eksporten af visse stålprodukter fra Rumænien til Det Europæiske Fællesskab Forslag til Rådets forordning (EF) om eksport til Det Europæiske Fællesskab af visse EKSF-stålprodukter fra Rumænien i perioden 1. januar til 31. december 1998 (forlængelse af ordningen med dobbeltkontrol, der er indført ved Associeringsrådets afgørelse nr. 3/95, forlænget ved afgørelse nr. 2/96)	27. 11. 1997	27. 11. 1997	32
KOM(97) 595	CB-CO-97-609-DA-C	Forslag til Rådets afgørelse om den holdning, Fællesskabet skal indtage i Associeringsrådet, der er oprettet ved Europaaftalen mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Den Slovakiske Republik på den anden side, som trådte i kraft den 1. februar 1995, vedrørende eksporten af visse stålprodukter fra Den Slovakiske Republik til Det Europæiske Fællesskab Forslag til Rådets forordning (EF) om eksport til Det Europæiske Fællesskab af visse EKSF- og EF-stålprodukter fra Den Slovakiske Republik i perioden 1. januar til 31. december 1998 (forlængelse af ordningen med dobbeltkontrol, der er indført ved Associeringsrådets afgørelse nr. 2/95, forlænget ved afgørelse nr. 1/97)	27. 11. 1997	27. 11. 1997	33
KOM(97) 674	CB-CO-97-691-DA-C	Ændret forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om ændring af direktiv 97/33/EF for så vidt angår nummerportabilitet mellem operatører samt fast operatørvalg	28. 11. 1997	28. 11. 1997	5

(1) Dokumentet indeholder en analyse af konsekvenserne for virksomheder, især for små og mellemstore virksomheder (SMV).

(2) Dokumentet vil blive offentliggjort i Tidende.

(3) EØS-relevant tekst.

NB: KOM-dokumenter kan fås i samlet abonnement, i abonnement efter emneområder eller i løssalg. I sidstnævnte tilfælde afhænger prisen af antal sider.

KOMMISSIONENS MEDDELELSE

om afgrænsning af det relevante marked i forbindelse med Fællesskabets konkurrenceret

(97/C 372/03)

(EØS-relevant tekst)

I. INDLEDNING

1. Denne meddelelse er tænkt som en vejledning i, hvorledes Kommissionen anvender begrebet relevant marked (produktmarked og geografisk marked) ved sin håndhævelse af Fællesskabets konkurrenceregler, især Rådets forordning nr. 17 og (EØF) nr. 4064/89 og de tilsvarende forordninger inden for bestemte sektorer, såsom transport, kul- og stålindustri og landbrug, og de relevante bestemmelser i EØS-aftalen⁽¹⁾. Henvisninger til traktatens artikel 85 og 86 og til fusionskontrol skal i denne meddelelse også betragtes som henvisninger til de tilsvarende bestemmelser i EØS-aftalen og EKSF-traktaten.
2. Markedsafgrænsning er en metode til fastlæggelse af grænserne for konkurrencen mellem virksomhederne, og den giver mulighed for at fastlægge rammerne for Kommissionens anvendelse af konkurrencepolitikken. Markedsafgrænsningen tager fortrinsvis sigte på systematisk at indkredse de konkurrencebegrænsninger, som de involverede virksomheder⁽²⁾ udsættes for. Formålet med at afgrænse et marked både som produktmarked og som geografisk marked er at fastslå, hvilke egentlige konkurrenter der er i stand til at begrænse de involverede virksomheders adfærd og forhindre dem i at handle uafhængigt af et effektivt konkurrencemæssigt pres. Det er ud fra denne synsvinkel, at markedsafgrænsningen giver mulighed for bl.a. at beregne markedsandelene, der giver oplysninger om markedsstyrken, som er relevante for vurderingen af dominans eller for anvendelsen af artikel 85.
3. Det følger af punkt 2, at begrebet relevant marked adskiller sig fra andre markedsbegreber, der hyppigt anvendes i andre forbindelser. F.eks. benytter virksomhederne ofte udtrykket marked om det område, hvor de sælger deres produkter, eller om den industri eller branche, som de tilhører.
4. Afgrænsningen af det relevante marked både som produktmarked og som geografisk marked har ofte en afgørende indflydelse på vurderingen af en konkurrencesag. Kommissionen vil øge gennemsigtigheden i sin politik og beslutningstagning på konkurrenceområdet ved at offentliggøre de procedurer, den følger, når den behandler markedsafgrænsning, og ved at oplyse, hvilke kriterier og beviser den lægger til grund for sine beslutninger.
5. Øget gennemsigtighed vil også betyde, at virksomhederne og deres rådgivere bedre kan forudse, at Kommissionen eventuelt vil være betænkelig med hensyn til konkurrenceforholdene i en bestemt sag. Virksomhederne kan således tage denne mulighed i betragtning ved deres egen beslutningstagning, når de f.eks. overvejer at overtage virksomheder, oprette joint ventures eller indgå bestemte aftaler. Det er desuden hensigten at give virksomhederne bedre mulighed for at forstå, hvilke oplysninger Kommissionen anser for relevante i forbindelse med markedsafgrænsning.
6. Kommissionens fortolkning af begrebet relevant marked foregriber ikke den fortolkning, som EF-Domstolen eller Førsteinstransretten måtte anlægge.

II. AFGRÆNSNING AF DET RELEVANTE MARKED

Definition af det relevante produktmarked og det relevante geografiske marked

7. Det relevante marked defineres i de forordninger, der er baseret på traktatens artikel 85 og 86, især i afdeling 6 i A/B-skemaet til forordning nr. 17 og i afdeling 6 i CO-formularen til forordning (EØF) nr. 4064/89 om kontrol med fusioner af fællesskabsdimension.

⁽¹⁾ I statsstøttesager er vurderingen snarere koncentreret om støttemodtageren og den pågældende industri/sektor end på indkredsning af de konkurrencebegrænsninger, støttemodtageren udsættes for. Når der i en bestemt sag skal tages hensyn til markedsstyrken og dermed det relevante marked, kan den her skitserede fremgangsmåde delvis anvendes om grundlag for vurderingen af statsstøttesager.

⁽²⁾ Ved involverede virksomheder i denne meddelelse forstås: fusionsparterne, når der er tale om fusioner, den virksomhed, der undersøges, eller klageren, når der er tale om undersøgelser efter traktatens artikel 86, og aftaleparterne når der er tale om undersøgelser efter artikel 85.

Ved det relevante produktmarked forstås således markedet for alle de produkter og/eller tjenesteydelser, som forbrugeren anser for indbyrdes substituerbare på grund af deres egenskaber, pris og anvendelsesformål.

8. Ved det relevante geografiske marked forstås det område, hvor de deltagende virksomheder er involveret i udbud af og efterspørgsel efter produkter eller tjenesteydelser, og som har tilstrækkelig ensartede konkurrencevilkår og kan skelnes fra de tilstødende områder, fordi konkurrencevilkårene der er meget anderledes.
9. Det relevante marked for vurdering af et givet konkurrencemæssigt problem afgrænses derfor ved en kombination af produktmarkedet og det geografiske marked. Kommissionen fortolker definitionerne i punkt 7 og 8 (som afspejler EF-Domstolens og Førsteinstansrettens retspraksis og Kommissionens egen beslutningspraksis) efter retningslinjerne i denne meddelelse.

Begrebet relevant marked og Fællesskabets konkurrencepolitiske målsætninger

10. Begrebet relevant marked er nært knyttet til Fællesskabets konkurrencepolitiske målsætninger. F.eks. tager kontrollen med strukturændringer i udbuddet af et produkt/en tjenesteydelse i forbindelse med Fællesskabets fusionskontrol sigte på at forhindre etablering eller styrkelse af en dominerende stilling, som vil kunne hindre den effektive konkurrence betydeligt inden for en væsentlig del af fællesmarkedet. Ved markedsdominans i Fællesskabets konkurrencepolitik forstås, at en virksomhed eller en gruppe af virksomheder er i stand til i vid udstrækning at handle uafhængigt af sine konkurrenter, kunder og i sidste instans forbrugerne⁽¹⁾. Der er normalt tale om dominans, når en virksomhed eller en gruppe af virksomheder tegner sig for en stor del af udbuddet på et givet marked, forudsat at andre faktorer i vurderingen (såsom hindringer for adgangen til markedet, forbrugernes reaktionsmuligheder osv.) peger i samme retning.

11. Kommissionen benytter den samme fremgangsmåde ved anvendelsen af traktatens artikel 86 på virksomheder, der alene eller i fællesskab indtager en dominerende stilling på markedet. Efter forordning nr. 17 har Kommissionen beføjelse til at undersøge og standse misbrug af en sådan dominerende stilling, der også skal vurderes på grundlag af det relevante marked. Det kan også være nødvendigt at afgrænse markederne i forbindelse med anvendelsen af traktatens artikel 85, især når det skal fastslås, om der er tale om en mærkbar konkurrencebegrænsning, eller om betingelsen i artikel 85, stk. 3, litra b), for fritagelse fra artikel 85, stk. 1, er opfyldt.
12. Kriterierne for afgrænsning af det relevante marked anvendes generelt til analyse af visse former for markedsadfærd og af strukturændringer i vareudbuddet. Denne metode kan dog medføre forskellige resultater afhængigt af det konkurrencemæssige problem, der skal undersøges. Det geografiske markeds udstrækning kan f.eks. være anderledes, når man undersøger en fusion, hvor der hovedsagelig er tale om en analyse af fremtidige forhold, end når man undersøger tidligere adfærd. De forskellige tidsplaner i de enkelte tilfælde kan således medføre, at der afgrænses forskellige geografiske markeder for de samme produkter afhængigt af, om Kommissionen undersøger en ændring i udbudsstrukturen, såsom en fusion eller et joint venture oprettet i samarbejdsøjemed, eller spørgsmål vedrørende en bestemt tidligere adfærd.

Grundprincipper for markedsafgrænsningen

Konkurrencebegrænsninger

13. Der findes tre hovedårsager til de konkurrencebegrænsninger, virksomhederne udsættes for, nemlig efterspørgselssubstitution, udbudssubstitution og potentiel konkurrence. Ved afgrænsning af det relevante marked har efterspørgselssubstitution ud fra et økonomisk synspunkt den mest umiddelare og effektive disciplinerende indflydelse på leverandørerne af et givet produkt og især på deres prissætning. En virksomhed eller en gruppe af virksomheder kan ikke få nogen mærkbar indflydelse på de gældende salgsvilkår, som f.eks. priserne, hvis kunderne uden vanskeligheder kan skifte til substitutionsprodukter eller henvende sig til leverandører andre steder. Markedsafgrænsning går dybest set ud på at fastslå, om de pågældende virksomheders kunder i praksis har alternative forsyningskilder, og dette gælder både med hensyn til produkterne/tjenesteydelserne og med hensyn til leverandørernes geografiske beliggenhed.

⁽¹⁾ Definitionen blev fastlagt af EF-Domstolen i Hoffmann-La Roche-sagen (dom af 13. 2. 1979 i sag 85/76, Sml. 1979, s. 461) og er blevet stadfæstet i senere domme.

14. De konkurrencebegrænsninger, som opstår ved udbudsubstitution — dog ikke de i punkt 20-23 anførte — og potentiel konkurrence, er generelt mindre direkte og kræver under alle omstændigheder, at der foretages en analyse af andre faktorer. Sådanne begrænsninger tages derfor i betragtning ved konkurrencevurderingen.

Efterspørgselssubstitution

15. Ved vurderingen af efterspørgselssubstitution fastlægges en række produkter, som forbrugerne betragter som substitutionsprodukter. Dette kan f.eks. ske ved et tanke-eksperiment, hvor man forestiller sig en lille, varig stigning i de relative priser og vurderer kundernes sandsynlige reaktion på denne stigning. Ved markedsafgrænsningen koncentrerer man sig af praktiske årsager om priserne og især om efterspørgselssubstitution, der skyldes små, varige ændringer i de relative priser. Herved kan man få et klart fingerpeg om, hvilke elementer der er relevante for markedsafgrænsningen.

16. Teoretisk set betyder denne metode, at det med udgangspunkt i de produkter, som de involverede virksomheder sælger, og det område, hvor de sælger dem, kan fastslås, at yderligere produkter og områder skal medtages eller udelukkes ved markedsafgrænsningen afhængigt af, om den konkurrence, som disse øvrige produkter og områder medfører, påvirker eller begrænser prisfastsættelsen på parternes produkter tilstrækkeligt på kort sigt.

17. Det afgørende spørgsmål er, om parternes kunder ville skifte til lettilgængelige substitutionsprodukter eller leverandører andre steder på grund af en hypotetisk, lille (i størrelsesordenen 5-10 %) varig stigning i den relative pris på de pågældende produkter og i de pågældende områder.

Hvis substitutionen er tilstrækkelig til at gøre prisstigningen urentabel på grund af den omsætningsnedgang, den medfører, medtages yderligere substitutionsprodukter og områder i det relevante marked, indtil man opnår en bestemt række produkter og geografiske områder, hvor små, varige stigninger i de relative priser ville være rentable. Der foretages en tilsvarende analyse i tilfælde, hvor der er tale om koncentration af købekraft. Udgangspunktet er i så fald leverandøren, og pris-testen vil gøre det muligt at fastslå, hvilke andre distributionskanaler eller salgssteder der findes for leverandørens produkter. Ved anvendelsen af disse principper bør der tages nøje hensyn til en række særlige situationer, som beskrevet i punkt 56 og 58.

18. Denne pris-test kan belyses med et praktisk eksempel. Hvis den anvendes på f.eks. en fusion mellem sodavandsproducenter, skal det undersøges, om sodavand med forskellig smag tilhører samme marked. I praksis er det et spørgsmål, om forbrugerne af sodavand A ville skifte til sodavand med anden smag, hvis der skete en varig prisstigning på 5-10 % for sodavand A. Hvis et tilstrækkeligt antal forbrugere ville skifte til f.eks. sodavand B, således at prisstigningen for sodavand A ikke ville være rentabel på grund af den deraf følgende omsætningsnedgang, ville markedet omfatte mindst sodavand A og B. Processen udvides til andre sodavandstyper, indtil man har fastlagt en række produkter, for hvilke en prisstigning ikke ville medføre en tilstrækkelig efterspørgselssubstitution.

19. Den pris, der skal tages i betragtning generelt, og især ved undersøgelse af fusionssager, er den gældende markedspris. Det kan dog forholde sig anderledes, hvis den gældende pris ikke er blevet fastsat under tilstrækkelige konkurrenceforhold. Det vil især ved undersøgelse af misbrug af markedsdominans blive taget i betragtning, at den gældende pris måske allerede er blevet hævet væsentligt.

Udbudssubstitution

20. Udbudssubstitution kan også tages i betragtning ved markedsafgrænsning i de situationer, hvor den har de samme effektive og direkte virkninger som efterspørgselssubstitution. Dette forudsætter, at leverandørerne som reaktion på små, varige ændringer i de relative priser omgående kan omstille produktionen til de relevante produkter og markedsføre dem på kort sigt (*), uden at det medfører betydelige ekstrakomkostninger eller ricisi. Når disse betingelser er opfyldt, vil den yderligere produktion, der markedsføres, få en disciplinerende virkning på de involverede virksomheders konkurrencemæssige adfærd. Sådanne effektive og direkte virkninger svarer til virkningerne af efterspørgselssubstitution.

21. Disse situationer opstår typisk, når virksomhederne markedsfører et produkt i en lang række forskellige kvaliteter. Selv om de forskellige kvaliteter ikke er substituerbare for en bestemt endelig forbruger

(*) Dvs. i en periode, hvor der ikke sker nogen væsentlig tilpasning af de materielle og immaterielle aktiver (jf. punkt 23).

eller en bestemt gruppe af forbrugere, vil de forskellige kvaliteter blive betragtet som et produktmarked, forudsat at de fleste leverandører kan tilbyde og sælge de forskellige kvaliteter omgående og uden væsentlig stigning i omkostningerne som beskrevet ovenfor. I så fald vil det relevante produktmarked omfatte alle produkter, der er efterspørgsels- og udbudssubstituerbare, og den løbende omsætning af disse produkter vil blive lagt sammen med henblik på en værdimæssig eller mængdemæssig beregning af det samlede marked. Med samme begrundelse kan man samle forskellige geografiske områder under et.

22. Papirsektoren er et godt eksempel, når man skal undersøge udbudssubstitution i forbindelse med afgrænsning af produktmarkeder. Papir leveres normalt i en lang række forskellige kvaliteter, fra standardskrivepapir til papir af høj kvalitet til anvendelse til f.eks. kunstbøger. Ud fra et efterspørgsels-synspunkt kan de forskellige papirkvaliteter ikke anvendes til samme formål, dvs. at en kunstbog eller en publikation af høj kvalitet ikke kan fremstilles af papir af lavere kvalitet. Papirfabrikkerne er dog indstillet på at fremstille forskellige kvaliteter, og produktionen kan tilpasses med ganske få omkostninger og med kort varsel. Hvis ikke der gør sig særlige vanskeligheder gældende med hensyn til distributionen, kan papirfabrikanterne derfor konkurrere om ordrer på de forskellige kvaliteter, især hvis ordrene afgives i så god tid, at produktionsplanerne kan ændres. Under disse omstændigheder ville Kommissionen ikke afgrænse et særskilt marked for hver papirkvalitet og anvendelsesformål. Det relevante marked omfatter de forskellige papirkvaliteter, og omsætningen lægges sammen med henblik på en værdimæssig eller mængdemæssig beregning af det samlede marked.
23. Når udbudssubstitution indebærer en væsentlig tilpasning af de eksisterende materielle og immaterielle aktiver, supplerende investeringer, strategiske beslutninger eller forsinkelser, tages den ikke i betragtning ved markedsafgrænsningen. Som eksempel på, at udbudssubstitution ikke har fået Kommissionen til at udvide markedet, kan nævnes forbrugsvarer, især mærkede drikkevarer. Selv om aftapningsanlæg principielt kan aftappe forskellige drikkevarer, må der påregnes omkostninger og gennemløbstid (reklame, produktprøvnings og distribution), inden produkterne rent faktisk kan sælges. I disse tilfælde vil virkningerne af udbudssubstitution og andre former for potentiel konkurrence blive undersøgt på et senere tidspunkt.

Potentiel konkurrence

24. Den tredje årsag til konkurrencebegrænsninger, nemlig den potentielle konkurrence, tages ikke i

betragtning ved markedsafgrænsningen. Om den potentielle konkurrence rent faktisk vil medføre en effektiv konkurrencebegrænsning kan nemlig kun fastslås ved en analyse af bestemte faktorer og forhold i forbindelse med betingelserne for adgang til markedet. En sådan analyse gennemføres eventuelt først på et senere tidspunkt, normalt når de involverede virksomheders stilling på det relevante marked allerede er blevet fastslået, og denne stilling giver anledning til betæneligheder ud fra et konkurrencepolitisk synspunkt.

III. VURDERINGSGRUNDLAG FOR AFGRÆNSNING AF DET RELEVANTE MARKED

Afgrænsning af det relevante marked i praksis

Produktmarkedet

25. Der findes en række elementer, som giver mulighed for at vurdere, i hvilket omfang der foregår substitution. I konkrete tilfælde vil visse typer elementer være afgørende, afhængigt af de forhold, der præger den industri og de produkter eller tjenesteydelser, der undersøges. Den samme type elementer er måske uden betydning i andre tilfælde. I de fleste tilfælde skal en beslutning træffes på grundlag af en række forskellige kriterier og vurderingselementer. Kommissionen følger en åben empirisk metode, der tager sigte på en effektiv udnyttelse af alle foreliggende oplysninger, der kan være relevante i de enkelte tilfælde. Kommissionen har ikke opstillet nogen usmidig rangorden, når det gælder anvendelsen af de forskellige informationskilder eller elementer.
26. Afgrænsningen af det relevante marked kan kort sammenfattes således: På grundlag af de foreløbige oplysninger, der er til rådighed, eller oplysninger fra de involverede virksomheder vil Kommissionen normalt kunne foretage en grov afgrænsning af det relevante marked for vurdering af f.eks. en fusion eller en konkurrencebegrænsning. Af praktiske årsager vil den normalt ved sin behandling af konkrete sager tage stilling til nogle få alternative relevante markeder. Med hensyn til produktmarkedet er det f.eks. ofte et spørgsmål om at fastslå, om produkt A og produkt B tilhører eller ikke tilhører samme produktmarked. Hvis produkt B er omfattet af det relevante marked, vil dette ofte være tilstrækkeligt til, at sagen ikke skaber konkurrencepolitiske problemer.

27. I sådanne situationer er det ikke nødvendigt at undersøge, om markedet også omfatter andre produkter, og foretage en definitiv og præcis afgrænsning af produktmarkedet. Hvis den pågældende transaktion ikke giver anledning til konkurrencepolitiske problemer, når man betragter de forskellige alternative markeder, vil spørgsmålet om markedsafgrænsning fortsat stå åbent, hvilket begrænser de oplysninger, som virksomhederne skal give.

Det geografiske marked

28. Kommissionens afgrænsning af det geografiske marked kan kort sammenfattes således: Den vil i første omgang undersøge det geografiske markeds størrelse på grundlag af generelle oplysninger om fordelingen af parternes og deres konkurrenters markedsandele samt en analyse af priserne og prisforskellene på nationalt plan og på Fællesskabs- eller EØS-plan. Denne indledende undersøgelse anvendes hovedsagelig som arbejdshypotese, således at Kommissionen kan koncentrere sine nærmere undersøgelser om at nå frem til en præcis afgrænsning af det geografiske marked.

29. Årsagerne til en bestemt situation med hensyn til priser og markedsandele skal udforskes nærmere. Virksomhederne har måske blot store andele af deres hjemmemarkeder på grund af deres tidligere styrke, og omvendt kan virksomhedernes homogene tilstedeværelse i hele EØS have samme omfang som nationale eller regionale geografiske markeder. Den oprindelige arbejdshypotese må derfor efterprøves på grundlag af en analyse af de karakteristiske træk ved efterspørgslen (nationale eller lokale præferencer, kundernes købsmønstre, produktdifferentiering/varemærker mm.), for at det kan fastslås, om virksomheder i andre områder i praksis kan betragtes som en alternativ forsyningskilde for forbrugerne. Det teoretiske eksperiment er også her baseret på substitution som følge af ændringer i de relative priser, og spørgsmålet er igen, om parternes kunder vil skifte til leverandører andre steder på kort sigt, og uden at det medfører særlig store omkostninger.

30. Der vil om nødvendigt, blive foretaget yderligere kontrol af udbudsfaktorerne for at sikre, at de virksomheder, der er beliggende i andre områder, ikke hindres i at udvide deres afsætning på konkurrence-

mæssige vilkår på hele det geografiske marked. Dette vil omfatte en undersøgelse af eventuelle krav om, at virksomhederne skal have lokale afdelinger for at kunne sælge i det pågældende område, betingelserne for adgang til distributionskanaler, omkostningerne ved oprettelse af et distributionsnet, eventuelle lovgivningsmæssige hindringer som følge af offentlige indkøbsaftaler, prisreguleringer, kvoter og tariffer, der begrænser handel eller produktion, tekniske standarder, monopoler, fri etableringsret, krav om administrative tilladelser, emballeringsregler osv. Kort sagt vil Kommissionen påvise eventuelle forhold, der isolerer virksomhederne i et givet område fra det konkurrencemæssige pres fra virksomheder uden for dette område, for at fastslå præcist, hvorvidt markederne er integreret på nationalt, europæisk og globalt plan.

31. Det egentlige handelsmønster og udviklingen i handelen giver nyttige supplerende oplysninger om ovennævnte efterspørgsels- eller udbudsfaktorerens økonomiske betydning og om, i hvilket omfang de eventuelt vil kunne udgøre egentlige barrierer, der skaber forskellige geografiske markeder. Analysen af handelsstrømmene vil generelt omfatte spørgsmålet om transportomkostninger og om, i hvilket omfang disse kan hindre handelen mellem de forskellige områder, idet der tages hensyn til anlæggenes beliggenhed, produktionsomkostninger og relative prisniveauer.

Markedsintegrationen i Fællesskabet

32. Endelig tager Kommissionen også hensyn til den vedvarende markedsintegration i Fællesskabet, når den skal afgrænse de geografiske markeder, og dette gælder især inden for fusioner og strukturelle joint ventures. Når man skal vurdere en fusion eller et strukturelt joint ventures indvirkning på konkurrenceforholdene, kan der ikke ses bort fra de foranstaltninger, der er fastsat i programmet for det indre marked med henblik på at fjerne handelshindringer og yderligere integrere markederne i Fællesskabet. Hvis de nationale markeder har været kunstigt isoleret i forhold til hinanden på grund af lovgivningsmæssige hindringer, der nu er afskaffet, vil der normalt blive foretaget en forsigtig vurdering af de tidligere forhold vedrørende priser, markedsandele eller handelsmønstre. En markedsintegration, der medfører større geografiske markeder på kort sigt, kan derfor tages i betragtning ved afgrænsningen af det geografiske marked i forbindelse med vurdering af fusioner og joint ventures.

Indsamling af oplysninger

33. Når det anses for nødvendigt at foretage en præcis markedsafgrænsning, vil Kommissionen ofte kontakte de største kunder og de største virksomheder inden for den pågældende erhvervsgrænse for at høre deres synspunkter om grænserne for produktmarkederne og de geografiske markeder og indhente de konkrete oplysninger, der er nødvendige for at nå frem til en konklusion. Kommissionen vil eventuelt også kontakte de relevante brancheforeninger og de virksomheder, der opererer på markederne i de foregående omsætningsled. Den vil muligvis også indhente yderligere oplysninger om de involverede virksomheder.
34. Kommissionens tjenestegrene vil eventuelt fremsætte skriftlige anmodninger om oplysninger til ovennævnte markedsdeltagere. Normalt vil disse anmodninger omfatte spørgsmål om, hvorledes virksomhederne mener, at kunderne vil reagere på hypotetiske prisforhøjelser, og om deres opfattelse af grænserne for det relevante marked. De vil desuden blive anmodet om konkrete oplysninger, som Kommissionen finder nødvendige for at kunne træffe en afgørelse om det relevante markeds udstrækning. Kommissionens tjenestegrene vil eventuelt også føre samtaler med disse virksomheders marketingchefer eller andre overordnede for at få belyst, hvorledes forhandlingerne mellem leverandørerne og kunderne foregår, og for at få bedre kendskab til forhold vedrørende afgrænsningen af det relevante marked. De kan eventuelt også aflægge besøg eller foretage kontrolundersøgelser hos virksomhederne, deres kunder og/eller deres konkurrenter for at få oplysninger om, hvorledes produkterne fremstilles og sælges.
35. De oplysninger, som Kommissionen finder relevante for at kunne træffe en afgørelse om produktmarkedet, kan opdeles således:

Vurderingsgrundlag for afgrænsning af produktmarkedet

36. Ved en analyse af produktets egenskaber og anvendelsesformål kan Kommissionen i første omgang begrænse sin undersøgelse til mulige substitutionsprodukter. Produktets egenskaber og anvendelsesformål er dog utilstrækkelige til, at Kommissionen kan konkludere, om to produkter er efterspørgsels-substituerbare. Funktionel substituerbarhed eller ensartede egenskaber er ikke nødvendigvis tilstrækkelige kriterier i sig selv, fordi andre forhold også kan være afgørende for kundernes reaktion på relative prisændringer. F.eks. kan der være forskelle i

konkurrencebegrænsningerne på markedet for originalekomponenter og reservedele til biler, hvilket medfører to særskilte relevante markeder. Omvendt er forskelle i produkternes egenskaber ikke i sig selv tilstrækkelige til at udelukke efterspørgselssubstitution, fordi denne i vid udstrækning afhænger af, hvorledes kunderne vurderer de forskellige egenskaber.

37. De oplysninger, Kommissionen finder relevante, når den skal vurdere, om to produkter er efterspørgsels-substituerbare, kan opdeles som anført i det følgende:
38. *Oplysninger om substitution i den seneste tid.* I visse tilfælde er det muligt at analysere oplysninger om den seneste tids begivenheder på markedet, der er egentlige eksempler på substitution mellem to produkter. Når disse oplysninger foreligger, vil de normalt være af grundlæggende betydning for markedsafgrænsningen. Hvis der tidligere er sket ændringer i de relative priser (alt andet lige), vil reaktionen i form af efterspurgt mængde være afgørende for, om der er tale om substituerbarhed. Tidligere lancering af nye produkter kan også tjene som nyttige oplysninger, når det er muligt at analysere præcist, hvilke produkter der mistede omsætning til fordel for det nye produkt.
39. Der findes et antal *kvantitative test* som er blevet udformet specielt med henblik på markedsafgrænsning. Disse test består i forskellige økonomiske og statistiske metoder: skøn over elasticiteten og krydspriselasticiteten^(*) i efterspørgslen efter et produkt, test baseret på ensartede prisbevægelser over tiden, analyse af årsagsforbindelsen mellem prisserier og ensartede prisniveauer og/eller priskonvergens. Kommissionen tager hensyn til de foreliggende kvantitative oplysninger, der kan stå for en nærmere undersøgelse, når den skal fastlægge tidligere substitutionsmønstre.
40. *Kundernes og konkurrenternes synspunkter.* Som led i undersøgelseerne kontakter Kommissionen ofte de involverede virksomheders største kunder og konkurrenter for at indhente deres synspunkter om afgrænsningen af produktmarkedet og de fleste af de konkrete oplysninger, den behøver for at nå frem til en konklusion om markedets størrelse. Kundernes og konkurrenternes begrundede svar på, hvad der vil

(*) Elasticiteten i efterspørgslen efter produkt X er et mål for, hvorledes efterspørgslen efter X varierer ved procentuelle ændringer i dets pris. Krydspriselasticiteten mellem produkterne X og Y er et mål for, hvorledes efterspørgslen efter X varierer ved procentuelle ændringer i prisen på Y.

ske, hvis de relative priser for de relevante produkter stiger en smule (f.eks. 5-10 %) i det relevante geografiske område, tages i betragtning, hvis de underbygges med tilstrækkelige faktiske oplysninger.

41. *Forbrugerpræferencer.* Når det drejer sig om forbrugsgoder, kan det være vanskeligt for Kommissionen direkte at indhente de endelige forbrugeres synspunkter om substitutionsprodukter. *Markedsundersøgelser*, som virksomhederne har fået foretaget tidligere, og som de anvender ved fastsættelsen af prisen på deres produkter og/eller ved beslutninger om salgsfremmende foranstaltninger, kan give oplysninger, der er nyttige for Kommissionens afgrænsning af det relevante marked. Forbrugerundersøgelser om forbrugsmønstre og -vaner, oplysninger om forbrugernes købsmønstre, detailhandlernes synspunkter og mere generelt markedsundersøgelser, som parterne og deres konkurrenter har fremlagt, anvendes for at fastslå, om en økonomisk signifikant del af forbrugerne betragter to produkter som substituerbare, idet der tages hensyn til varemærkernes betydning i denne forbindelse. De metoder, der anvendes ved forbrugerundersøgelser, som de involverede virksomheder eller deres konkurrenter gennemfører ad hoc i forbindelse med en fusionsprocedure eller en procedure efter forordning nr. 17, vil normalt blive undersøgt meget indgående; for i modsætning til allerede eksisterende undersøgelser er de ikke foretaget i forbindelse med deres normale drift og beslutningsproces.
42. *Forhindringer og omkostninger ved omdirigering af efterspørgslen til potentielle substitutionsprodukter.* En række forhindringer og omkostninger kan medføre, at Kommissionen ikke betragter to produkter, der umiddelbart er efterspørgselssubstituerbare, som tilhørende et enkelt produktmarked. Det er umuligt at opstille en udtømmende liste over alle mulige forhindringer for substitution og over omkostningerne ved at skifte leverandør. Der kan være mange forskellige årsager til disse forhindringer, og Kommissionen har i sine beslutninger været konfronteret med følgende: lovgivningsmæssige hindringer eller andre former for statsintervention, hindringer på markederne i de efterfølgende omsætningsled, behov for særlige kapitalinvesteringer eller nedgang i den løbende produktion med henblik på omstilling til andre råmaterialer, kundernes geografiske beliggenhed, særlige investeringer i produktionsprocessen, uddannelses- og personaleinvesteringer, investeringer i udskiftning af maskiner, usikkerhed omkring ukendte leverandørers kvalitet og ry mm.
43. *Forskellige kundekategorier og prisdifferentiering.* Markedet kan blive indsnævret, når der findes særskilte kundekategorier. En særskilt kundekategori

for det relevante produkt kan udgøre et snævrere, specifikt marked, når der anvendes andre priser over for disse kunder. Dette vil normalt være tilfældet, når følgende to betingelser er opfyldt: a) det skal klart kunne afgøres, hvilken gruppe en enkelt kunde tilhører på det tidspunkt, hvor de pågældende produkter sælges til ham, og b) handel mellem kunderne eller arbitrage gennem tredjemand må ikke være mulig.

Vurderingsgrundlag for afgrænsning af det geografiske marked

44. De oplysninger, som Kommissionen finder relevante for at kunne træffe en afgørelse om det geografiske marked, kan opdeles således:
45. *Tidligere oplysninger om omdirigering af ordrer til andre områder.* I nogle tilfælde kan der foreligge oplysninger om ændringer i priserne mellem forskellige områder og forbrugernes reaktion herpå. Der kan generelt anvendes de samme kvantitative test ved afgrænsning af det geografiske marked som ved afgrænsning af produktmarkedet, idet man dog skal være opmærksom på, at internationale prissammenligninger kan være mere komplicerede på grund af en række forskellige faktorer, såsom valutakursudsving, beskatning og produktdifferentiering.
46. *Grundlæggende efterspørgselskarakteristika.* Efterspørgslen efter det relevante produkt kan i sig selv være afgørende for det geografiske markedes størrelse. Der er store muligheder for, at konkurrencen begrænses geografisk af faktorer som nationale præferencer eller præferencer for nationale varemærker, sprog, kultur og livsstil, samt behovet for lokal tilstedeværelse.
47. *Kundernes og konkurrenternes synspunkter.* Som led i undersøgelserne vil Kommissionen eventuelt kontakte de involverede virksomheders største kunder og konkurrenter for at indhente deres synspunkter om afgrænsningen af det geografiske marked samt de fleste af de konkrete oplysninger, den behøver for at nå frem til en konklusion om markedets størrelse; materialet skal være tilstrækkeligt underbygget med faktiske oplysninger.

48. *Aktuelt geografisk købsmønster.* En undersøgelse af kundernes aktuelle geografiske købsmønster giver nyttige oplysninger om det geografiske markeds størrelse. Det geografiske marked vil normalt blive anset for at dække hele Fællesskabet, hvis kunderne køber hos virksomheder overalt i Fællesskabet eller EØS på de samme vilkår eller opnår deres leverancer gennem effektive udbudsprocedurer med deltagelse af virksomheder fra hele Fællesskabet eller EØS.

49. *Handelsstrømme/eksportmønster.* Når antallet af kunder er så stort, at det er umuligt at opnå et klart billede af det geografiske købsmønster ved henvendelse til dem, kan man i stedet benytte oplysninger om handelsstrømmene, forudsat at der findes tilstrækkeligt detaljerede handelsstatistikker for de relevante produkter. Handelsstrømmene og især baggrunden for dem giver nyttige oplysninger med henblik på fastlæggelse af det geografiske markeds størrelse, men giver ikke i sig selv nogen konklusion.

50. *Forbindringer og omkostninger ved omdirigering af ordrer til selskaber i andre områder.* Den omstændighed, at der f.eks. ikke forekommer køb eller handelsstrømme på tværs af grænserne, betyder ikke nødvendigvis, at markedet hovedsagelig er nationalt. Det må dog fastslås, om der findes hindringer, som isolerer det nationale marked, før det kan konkluderes, at det relevante geografiske marked i så fald er nationalt. Den største hindring for, at en kunde kan omdirigere sine ordrer til andre områder, er nok transportomkostningerne og transportrestriktioner, der skyldes lovgivning eller de pågældende produkters art. Transportomkostningerne vil normalt begrænse det geografiske markeds udstrækning, når det gælder voluminøse produkter af ringe værdi, idet man skal huske på, at en transportmæssig ulempe meget vel kan opvejes af en komparativ fordel ved andre omkostninger (lønomkostninger eller råmaterialer). Adgang til distribution i et givet område, lovgivningsmæssige hindringer, der stadig findes inden for visse sektorer, kvoter og toldtariffer kan også udgøre hindringer, der isolerer et geografisk marked og udelukker konkurrencen fra virksomheder uden for det pågældende område. Betydelige omkostninger ved at skaffe leverancer fra virksomheder i andre lande kan også medføre sådanne hindringer.

51. På grundlag af det indsamlede materiale vil Kommissionen afgrænse det geografiske marked, der kan strække sig fra et lokalt til et globalt. I Kommissionens tidligere beslutninger er der eksempler på både lokale og globale markeder.

52. Ovenstående afsnit indeholder en gennemgang af de forskellige faktorer, der kan være relevante for

markedsafgrænsningen. Dette betyder dog ikke, at det i hvert enkelt tilfælde er nødvendigt at indhente alle oplysninger og vurdere hver af disse faktorer. I praksis vil en del af disse faktorer ofte danne tilstrækkeligt grundlag for at nå frem til en konklusion, som det også fremgår af Kommissionens hidtidige beslutningspraksis.

IV. BEREGNING AF MARKEDSANDELE

53. Ved afgrænsning af det relevante produktmarked og det relevante geografiske marked kan man også indkredse leverandørerne og kunderne/forbrugerne på det pågældende marked. Herved kan man beregne de enkelte leverandørers samlede marked og markedsandele på grundlag af deres afsætning af de relevante produkter på det pågældende område. I praksis fremgår det samlede marked og markedsandelene ofte af markedsilderne, dvs. virksomhedernes skøn og undersøgelser, der foretages af erhvervskonsulenter og/eller brancheforeninger. Når dette ikke er tilfældet, eller når de foreliggende skøn ikke er pålidelige, vil Kommissionen normalt anmode de enkelte leverandører på det relevante marked om at redegøre for deres afsætning, således at den kan beregne det samlede marked og markedsandelene.

54. Selv om det normalt er afsætningen, der danner grundlag for beregningen af markedsandele, er der også andre forhold, som, afhængigt af de pågældende produkter eller brancher, kan give nyttige oplysninger, såsom kapacitet, antal udbydere på markederne, antal fly (luftfart) eller reserver inden for sektorer som f.eks. minedrift.

55. Det er en tommelfingerregel, at både afsætningens omfang og værdi giver nyttige oplysninger. Når det drejer sig om differentierede produkter, vil afsætningen opgjort i værdi og markedsandelen i denne forbindelse normalt blive anset for bedre at afspejle de enkelte leverandørers relative stilling og styrke.

V. ANDRE BETRAGTNINGER

56. Der findes en række områder, hvor der må udvises stor omhu ved anvendelsen af ovennævnte principper. Dette er tilfældet, når man undersøger primære og sekundære markeder, især når virksomheders adfærd på et givet tidspunkt skal undersøges på grundlag af artikel 86. Metoden til afgrænsning af markederne i disse tilfælde er den samme, dvs. at man vurderer kundernes reaktion på relative prisændringer på grundlag af deres indkøbsbeslutninger, men samtidig tager hensyn til begrænsninger i substitutionsmulighederne som følge af betingelserne på

de tilknyttede markeder. Markedet for sekundære produkter, f.eks. reservedele, kan blive afgrænset snævert, når foreneligheden med det primære produkt er af stor betydning. Problemerne med at finde kompatible sekundære produkter samt de primære produkters høje priser og lange levetid kan gøre de relative prisstigninger på sekundære produkter rentable. Der kan ske en anden markedsafgrænsning, hvis der er mulighed for en betydelig substitution mellem de sekundære produkter, eller hvis de primære produkters egenskaber giver mulighed for en hurtig og direkte forbrugerreaktion på relative prisstigninger på de sekundære produkter.

57. I visse tilfælde kan substitutionskæder medføre afgrænsning af et relevant marked, hvor produkter eller markedets yderområder ikke er direkte substituerbare. Som eksempel kan nævnes det geografiske marked for et produkt med betydelige transportomkostninger. I sådanne tilfælde er leverancer fra et bestemt anlæg begrænset til et bestemt område omkring hvert anlæg på grund af transportomkost-

ningerne. I princippet kan et sådant område udgøre det relevante geografiske marked, men hvis anlæggene er fordelt således, at der er betydelige overlapninger mellem områderne omkring de forskellige anlæg, vil prissætningen på disse produkter muligvis blive begrænset af en kædesubstitutionseffekt og føre til afgrænsning af et bredere geografisk marked. Det samme gælder, hvis produkt B er en efterspørgsels-substitutionsvare for produkterne A og C. Selv om produkterne A og C ikke er direkte efterspørgsels-substituerbare, er det muligt, at de skal anses for at tilhøre samme relevante produktmarked, fordi deres respektive prissætning kan begrænses af substitutionsproduktet B.

58. Ud fra et praktisk synspunkt skal begrebet substitutionskæder bekræftes af de faktiske forhold, f.eks. den indbyrdes prisafhængighed ved substitutionskædernes ydergrænser, for at der i et konkret tilfælde kan afgrænses et større relevant marked. Prisniveauerne ved kædernes ydergrænser skal også være af samme størrelsesorden.

Meddelelse om aftaler af ringe betydning, der ikke falder ind under EF-traktatens artikel 85, stk. 1, (»bagatelmeddelelsen«)

(97/C 372/04)

(EØS-relevant tekst)

I.

1. Kommissionen betragter det som en vigtig opgave at fremme samarbejde mellem virksomheder i den udstrækning, dette samarbejde økonomisk set er ønskeligt og ikke giver anledning til betænkeligheder i konkurrencepolitisk henseende. Med henblik herpå har Kommissionen offentliggjort en meddelelse vedrørende aftaler, vedtagelser og samordnet praksis angående samarbejde mellem virksomheder⁽¹⁾, hvori der er anført en række aftaler, som ifølge deres natur ikke kan anses for at være konkurrencebegrænsende. Endvidere har Kommissionen i sin meddelelse om bedømmelse af underleveranceaftaler⁽²⁾ anført, at denne type aftaler, der åbner udviklingsmuligheder for virksomhederne, ikke uden videre falder ind under anvendelsesområdet for EF-traktatens artikel 85, stk. 1. Kommissionens meddelelse vedrørende joint venture-selskaber oprettet i samarbejdsøjemed⁽³⁾ beskriver i detaljer

de betingelser de pågældende aftaler skal opfylde for at falde uden for kartelforbuddet. Med nærværende meddelelse, der træder i stedet for Kommissionens meddelelse af 3. september 1986⁽⁴⁾, ønsker Kommissionen at foretage en yderligere præcisering af rækkevidden af artikel 85, stk. 1, med det formål at fremme samarbejdet mellem virksomheder.

2. Artikel 85, stk. 1, i EF-traktaten forbyder aftaler, der kan påvirke handlen mellem medlemsstater, og som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet. EF-Domstolen har fastslået, at dette forbud ikke gælder for aftaler, der ikke mærkbart påvirker samhandlen inden for Fællesskabet eller konkurrencen. Aftaler, som ikke mærkbart påvirker handlen mellem medlemsstater, falder ikke ind under artikel 85. De skal derfor alene vurderes på grundlag og inden for rammerne af national lovgivning. Det er tilfældet med aftaler, hvis faktiske eller forudselige virkninger er begrænset til en enkelt medlemsstat eller et eller flere tredjelands område. Aftaler, som

⁽¹⁾ EFT C 75 af 29.7.1968, s. 3, berigtiget i EFT C 84 af 28.8.1968, s. 14.

⁽²⁾ EFT C 1 af 3.1.1979, s. 2.

⁽³⁾ EFT C 43 af 16.2.1993, s. 2.

⁽⁴⁾ EFT C 231 af 12.9.1986, s. 2.

ikke har til formål eller følge at begrænse konkurrencen mærkbart, falder heller ikke ind under forbuddet i artikel 85, stk. 1.

3. Ved at anføre kvantitative kriterier og give retningslinjer for anvendelsen af dem giver Kommissionen begrebet »mærkbart« et tilstrækkeligt konkret indhold til, at virksomhederne selv kan vurdere, om deres aftaler falder uden for artikel 85, stk. 1, på grund af deres ringe betydning. Den kvantitative definition af, hvad der skal forstås ved mærkbart, har dog kun vejledende karakter. Det er absolut tænkeligt, at en konkret aftale mellem virksomheder, som overskrider nedennævnte grænser, kun påvirker handlen mellem medlemsstaterne eller begrænser konkurrencen inden for fællesmarkedet i ubetydeligt omfang og som følge heraf ikke falder ind under artikel 85, stk. 1. Nærværende meddelelse indeholder da heller ingen udtømmende angivelse af, hvilke konkurrencebegrænsninger der ikke falder ind under artikel 85, stk. 1. Det er en kendsgerning, at selv aftaler, der ikke er af »ringe betydning«, kan falde uden for kartelforbuddet, fordi de udelukkende indvirker positivt på konkurrencen.
  4. Som følge af de kriterier og retningslinjer, der er anført i denne meddelelse, skulle virksomhederne ikke længere have nogen interesse i at få afklaret retstilstanden for de aftaler, der er omfattet af meddelelsen, gennem individuelle kommissionsbeslutninger. Der er derfor ikke grund til at anmelde sådanne aftaler. Men hvis der i et konkret tilfælde skulle opstå tvivl, om en aftale kan påvirke handlen mærkbart, har virksomhederne mulighed for at anmode om negativattest eller at anmelde aftalen efter de respektive bestemmelser i Rådets forordning nr. 17⁽⁵⁾, forordning (EØF) nr. 1017/68⁽⁶⁾, forordning (EØF) nr. 4056/86⁽⁷⁾ og forordning (EØF) nr. 3975/87⁽⁸⁾.
  5. Kommissionen vil hverken efter anmodning eller på eget initiativ indlede en procedure i sager, der falder ind under denne meddelelse, jf. dog punkt 11 og 20. Hvis en aftale, der er omfattet af artikel 85, stk. 1, ikke er blevet anmeldt, fordi de pågældende virksomheder i god tro har antaget, at aftalen er omfattet af denne meddelelse, har Kommissionen ikke til hensigt at pålægge bøder.
  6. Denne meddelelse gælder også for vedtagelser inden for sammenslutninger af virksomheder og for samordnet praksis.
  7. Denne meddelelse foregriber ikke de nationale domstoles anvendelse af artikel 85. Den er dog et element, som domstolene kan tage i betragtning, når de træffer afgørelse i de sager, de får forelagt. Den foregriber heller ikke EF-Domstolens eller Retten i Første Instans' fortolkning.
  8. Denne meddelelse berører ikke anvendelsen af national konkurrenceret.
- II.
9. Kommissionen er af den opfattelse, at aftaler mellem virksomheder, der producerer eller distribuerer varer eller præsterer tjenesteydelser, ikke falder ind under forbuddet i artikel 85, stk. 1, når de deltagende virksomheder på intet af de berørte markeder tilsammen har en markedsandel, der overstiger:
    - a) 5 %, når aftalen er indgået mellem virksomheder, der opererer på samme produktions- eller afsætningsled (»horisontale« aftaler)
    - b) 10 %, når aftalen er indgået mellem virksomheder, der opererer i forskellige økonomiske led (»vertikale« aftaler).

Er der tale om en blandet horisontal og vertikal aftale, eller lader aftalen sig vanskeligt klassificere som horisontal eller vertikal, gælder tærsklen på 5 %.
  10. Kommissionen mener i øvrigt heller ikke, at ovennævnte aftaler er omfattet af forbuddet i artikel 85, stk. 1, hvis de i punkt 9 fastsatte tærskler for markedsandele overskrides med højst en tiendedel i en periode på to på hinanden følgende regnskabsår.
  11. For så vidt angår:
    - a) horisontale aftaler, der har til formål
      - at fastsætte priser eller begrænse produktion eller salg, eller
      - at opdele markeder eller forsyningskilder
    - b) vertikale aftaler, der har til formål
      - at fastsætte videresalgspriser, eller
      - at sikre de deltagende virksomheder eller tredjeparts virksomheder territorial beskyttelse

kan det ikke udelukkes, at artikel 85, stk. 1, finder anvendelse, selv om de deltagende virksomheders samlede markedsandele ligger under de i punkt 9 og 10 anførte tærskler.

⁽⁵⁾ EFT 13 af 21. 2. 1962, s. 204/62.

⁽⁶⁾ EFT L 175 af 23. 7. 1968, s. 1.

⁽⁷⁾ EFT L 378 af 31. 12. 1986, s. 4.

⁽⁸⁾ EFT L 374 af 31. 12. 1987, s. 1.

Kommissionen finder imidlertid, at det i første instans påhviler medlemsstaternes myndigheder og domstole at tage de under a) og b) omhandlede aftaler op til behandling. Den vil derfor kun skride ind over for sådanne aftaler, hvis den finder det nødvendigt af hensyn til Fællesskabets interesse, og navnlig når der er tale om aftaler, der bevirker, at det indre marked ikke fungerer korrekt.

12. Ved deltagende virksomheder forstås i denne meddelelse:

- a) de i aftalen deltagende virksomheder
- b) virksomheder, hvori en i aftalen deltagende virksomhed direkte eller indirekte
  - ejer mere end halvdelen af kapitalen eller driftsformuen
  - råder over mere end halvdelen af stemmerettighederne
  - kan udpege mere end halvdelen af medlemmerne af bestyrelsen eller af de organer, som retligt repræsenterer virksomheden, eller
  - har ret til at lede virksomhedens forretninger
- c) virksomheder, som direkte eller indirekte har de under litra b) anførte rettigheder i eller beføjelser over en i aftalen deltagende virksomhed
- d) virksomheder, hvori en under litra c) anført virksomhed direkte eller indirekte har de under litra b) anførte rettigheder eller beføjelser.

Virksomheder, hvori flere af de under litra a) til d) anførte virksomheder tilsammen direkte eller indirekte har de under litra b) anførte rettigheder eller beføjelser, anses ligeledes for at være deltagende virksomheder.

13. For at kunne beregne markedsandelen er det nødvendigt at afgrænse det relevante marked. Dette indebærer, at både det relevante produktmarked og det relevante geografiske marked må defineres.
14. Det relevante produktmarked omfatter alle de produkter eller tjenesteydelser, som forbrugerne på grund af deres egenskaber, pris og anvendelsesformål betragter som substituerbare.
15. Ved det relevante geografiske marked forstås det område, inden for hvilket de deltagende virksomheder afsætter de relevante varer og tjenesteydelser, inden for hvilket konkurrencevilkårene er tilstrækkeligt homogene, og som kan afgrænses fra tilstødende

geografiske områder, navnlig på grund af væsentlige forskelle i konkurrencevilkårene.

16. Ved anvendelsen af punkt 14 og 15 bør meddelelsen (om definitionen af det relevante marked med henblik på anvendelsen af Fællesskabets konkurrenceret) (*) tages i betragtning.
17. I tilfælde af tvivl om afgrænsningen af det relevante geografiske marked kan virksomhederne gå ud fra, at deres aftale ikke påvirker samhandlen inden for Fællesskabet eller konkurrencen mærkbart, når de i punkt 9 og 10 anførte tærskler for markedsandele ikke overskrides i nogen medlemsstat. Dette er dog ikke til hinder for, at national konkurrenceret kan finde anvendelse på de pågældende aftaler.
18. Bestemmelserne i denne meddelelses kapitel II finder ikke anvendelse, når konkurrencen på det berørte marked begrænses af den kumulative virkning af parallelle net af lignende aftaler indgået af flere producenter eller forhandlere.

III.

19. Aftaler mellem små og mellemstore virksomheder som defineret i bilaget til Kommissionens henstilling 96/280/EF⁽¹⁰⁾ vil sjældent kunne påvirke handlen mellem medlemsstater og konkurrencen inden for fællesmarkedet mærkbart. Som hovedregel falder de derfor ikke ind under forbuddet i artikel 85, stk. 1. Hvis disse aftaler undtagelsesvis skulle opfylde betingelserne for anvendelse af denne bestemmelse, vil de ikke frembyde en tilstrækkelig interesse for Fællesskabet til, at det vil være berettiget at skride ind over for dem. Kommissionen vil derfor ikke indlede nogen procedure, hverken efter anmodning eller på eget initiativ, med henblik på at bringe artikel 85, stk. 1, i anvendelse på sådanne aftaler, heller ikke selv om de tærskler, der er fastsat i punkt 9 og 10, er overskredet.
20. Kommissionen forbeholder sig dog ret til at skride ind over for sådanne aftaler:
- a) når de hæmmer konkurrencen mærkbart inden for en væsentlig del af det berørte marked
  - b) når den kumulative virkning af parallelle net af lignende aftaler indgået af flere producenter eller forhandlere fører til en begrænsning af konkurrencen på det relevante marked.

(*) EFT C 372 af 9. 12. 1997, s. 5.

(10) EFT L 107 af 30. 4. 1996, s. 4.

UDTALELSE

afgivet af Det Rådgivende Udvalg for Kontrol med Fusioner og Virksomhedsovertagelser på udvalgets 45. møde den 9. april 1997 vedrørende det foreløbige udkast til beslutning i sag IV/M.856 — British Telecom/MCI

(97/C 372/05)

Udvalget udtaler følgende vedrørende den fusion, som British Telecom (BT) og MCI har anmeldt i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 4064/89:

1. Udvalget tilslutter sig definitionen af produktmarkedet i Kommissionens udkast til beslutning.
2. Udvalget tilslutter sig definitionen af det geografiske marked i Kommissionens udkast til beslutning.
3. Udvalget mener, at den påtænkte fusion i sin oprindeligt anmeldte form ville have medført en styrkelse af BT's dominerende stilling på markedet for tilrådgighedsstillelse af internationale taletelefontjenester mellem Det Forenede Kongerige og USA.
4. Udvalget mener, at den påtænkte fusion i sin oprindeligt anmeldte form ville have medført en styrkelse af BT's dominerende stilling på markedet for audiokonferencetjenester i Det Forenede Kongerige.
5. Udvalget er enig med Kommissionen i, at parternes tilsagn er tilstrækkelige og velegnede til at hindre, at ovennævnte dominerende stillinger styrkes som følge af den anmeldte fusion.
6. Udvalget mener, at fusionen er forenelig med fællesmarkedet og EØS-aftalen, forudsat at parterne til fulde opfylder alle deres tilsagn.
7. Udvalget anmoder Kommissionen om at tage hensyn til alle de punkter, der er blevet fremført på mødet.
8. Udvalget anbefaler, at denne udtalelse offentliggøres.

UDTALELSE

afgivet af Det Rådgivende Udvalg for Kontrol med Fusioner og Virksomhedsovertagelser på dets 47. møde den 4. juli 1997 om et foreløbigt udkast til beslutning i sag IV/M.877 — Boeing/McDonnell Douglas

(97/C 372/06)

1. Udvalget er enig med Kommissionen i, at Boeings planlagte overtagelse af MDC udgør en fusion, der falder ind under fusionsforordningen.
2. Udvalget er enig med Kommissionen i, at det overordnede marked i denne sag er verdensmarkedet for store trafikjetfly, der kan opdeles i særskilte relevante markeder for smalkroppe fly og bredkroppe fly.
3. Udvalget er enig med Kommissionen i, at Boeing indtager en dominerende stilling på de af Kommissionen definerede relevante markeder.
4. Udvalget er enig med Kommissionen i, at den af parterne anmeldte fusion vil føre til styrkelse af denne dominerende stilling, hvilket vil resultere i, at den effektive konkurrence på fællesmarkedet vil blive hæmmet betydeligt.
5. Udvalget er enig med Kommissionen i, at de tilsagn, parterne har tilbudt, ikke er tilstrækkelige til at forhindre en styrkelse af Boeings dominerende stilling.
6. Udvalget anmoder Kommissionen om at undersøge, hvilke løsninger Boeing eventuelt kan foreslå for at afhjælpe de tre vigtigste konkurrenceproblemer, der indkredses i beslutningsudkastet, for at forhindre en styrkelse af en dominerende stilling i denne sag, og give udvalget lejlighed til at udtale sig om sådanne forslag og Kommissionens analyse heraf.

Hvis der ikke findes nogen løsning på disse konkurrenceproblemer, som kan forhindre en styrkelse af en dominerende stilling i denne sag, er udvalget enig i, at fusionen bør forbydes som værende uforenelig med fællesmarkedet.
7. Udvalget anmoder Kommissionen om at tage hensyn til de andre punkter, der blev peget på under drøftelserne.
8. Udvalget henstiller til, at dens udtalelse offentliggøres i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*.

UDTALELSE

afgivet af Det Rådgivende Udvalg for Kontrol med Fusioner og Virksomhedsovertagelser på dets 47. møde — supplerende møde — den 16. juli 1997 om et foreløbigt udkast til beslutning i sag IV/M.877 — Boeing/McDonnell Douglas

(97/C 372/07)

1. Det Rådgivende Udvalg er enig med Kommissionen i, at de tilsagn, parterne hidtil har tilbudt, ikke er tilstrækkelige til at afhjælpe de konkurrenceproblemer, der blev påvist i beslutningen, og ikke kan forhindre en styrkelse af Boeings dominerende stilling.
2. Det Rådgivende Udvalg anmoder Kommissionen om at undersøge, om Boeing kan foreslå egnede løsninger på disse problemer, og fastholder sin stillingtagen som anført i den udtalelse, det afgav på mødet den 4. juli 1997, specielt punkt 6.
3. Udvalget anmoder Kommissionen om at tage hensyn til alle de andre punkter, der blev rejst under drøftelserne.
4. Udvalget henstiller til, at denne udtalelse offentliggøres i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* sammen med den udtalelse, det afgav på mødet den 4. juli 1997.

UDTALELSE

afgivet af Det Rådgivende Udvalg for Kontrol med Fusioner og Virksomhedsovertagelser på dets 47. møde — 2. supplerende møde — den 25. juli 1997 om et foreløbigt udkast til beslutning i sag IV/M.877 — Boeing/McDonnell Douglas

(97/C 372/08)

1. Et flertal af Det Rådgivende Udvalgs medlemmer er enig med Kommissionen i, at de tilsagn, Boeing har afgivet, er tilstrækkelige til at afhjælpe de konkurrenceproblemer, der påvises i beslutningsudkastet, og til at forhindre en styrkelse af Boeings dominerende stilling. Et mindretal giver udtryk for forbehold.
2. Et flertal af medlemmerne er enig med Kommissionen i, at fusionen bør erklæres forenelig med fællesmarkedet på betingelse af, at de af Boeing afgivne tilsagn opfyldes fuldt ud, og henstiller i betragtning af det særlige indhold af disse tilsagn, der angår såvel strukturelle forhold som adfærd, til, at alle disse tilsagn indføres i beslutningen som betingelser og forpligtelser pålagt i henhold til fusionsforordningens artikel 8, stk. 2. Et mindretal giver udtryk for forbehold.
3. Det Rådgivende Udvalg anmoder Kommissionen om at etablere og iværksætte en streng kontrol med den fulde opfyldelse af de af Boeing afgivne tilsagn og underlægge Boeing de i beslutningen pålagte betingelser og forpligtelser, der er nødvendige herfor.
4. Det Rådgivende Udvalg anmoder Kommissionen om hvert år at aflægge beretning til Det Rådgivende Udvalg om Boeings opfyldelse af de tilsagn, der er nævnt under punkt 3 ovenfor.
5. Det Rådgivende Udvalg anmoder Kommissionen om at tage hensyn til alle de andre punkter, der blev rejst under drøftelserne.
6. Det Rådgivende Udvalg henstiller til, at denne udtalelse offentliggøres i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*.

Forudgående anmeldelse af en fusion**(Sag IV/M.1042 — Eastman Kodak/Sun Chemical)**

(97/C 372/09)

(EØS-relevant tekst)

1. Den 1. december 1997 modtog Kommissionen i henhold til artikel 4 i Rådets forordning (EØF) nr. 4064/89 ⁽¹⁾ en anmeldelse af en planlagt fusion, hvorved virksomhederne Eastman Kodak Company («Kodak») og Sun Chemical Group BV («Sun»), der kontrolleres af Dainippon Ink og Chemical Inc., erhverver fælles kontrol, jf. artikel 3, stk. 1, litra b), i nævnte forordning, med det nyoprettede selskab Kodak Polychrome Graphics.

2. De pågældende virksomheder udøver følgende erhvervsaktiviteter:

- Kodak: billedprodukter og -tjenesteydelser inden for forskellige sektorer, inklusive grafisk kunst
- Sun: tryksvæerte, organiske farvestoffer, printplader og grafisk kunstfilm.

3. På grundlag af en foreløbig undersøgelse finder Kommissionen, at den anmeldte fusion kan falde ind under forordning (EØF) nr. 4064/89. Den forbeholder sig dog sin endelige stilling til dette punkt.

4. Kommissionen opfordrer andre interesserede parter til at fremsætte deres eventuelle bemærkninger til den planlagte fusion.

Bemærkningerne skal være Kommissionen i hænde senest ti dage efter offentliggørelsen af denne meddelelse. Bemærkningerne med angivelse af sag IV/M.1042 — Eastman Kodak/Sun Chemical, kan sendes til Kommissionen med telefax ((32-2) 296 43 01 eller 296 72 44) eller med posten til følgende adresse:

Europa-Kommissionen
Generaldirektoratet for Konkurrence (GD IV)
Direktorat B — Merger Task Force
Avenue de Cortenberg/Kortenberglaan 150
B-1040 Bruxelles/Brussel.

⁽¹⁾ EFT L 395 af 30. 12. 1989; revideret udgave: EFT L 257 af 21. 9. 1990, s. 13.

Meddelelse om ikke at modsætte sig en anmeldt fusion**(Sag IV/M.967 — KLM/Air UK)**

(97/C 372/10)

(EØS-relevant tekst)

Den 22. september 1997 besluttede Kommissionen ikke at modsætte sig ovennævnte fusion, idet den erklærede den forenelig med det fælles marked. Denne beslutning er baseret på artikel 6, stk. 1, litra b), i Rådets forordning (EØF) nr. 4064/89. Beslutningsteksten i sin helhed eksisterer kun på engelsk og vil blive offentliggjort efter at eventuelle forretningshemmeligheder er udeladt. Den kan fås:

- i papirudgave gennem salgskontorerne for Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer (se liste på omslagets sidste side).
- i elektronisk udgave i »CEN«-versionen af CELEX-databasen under dokumentnummer 397M0967. CELEX er det datamatbaserede dokumentationssystem for europæisk fællesskabsret. For yderligere oplysninger kontakt venligst:

EUR-OP

Information, Marketing and Public Relations (OP/4B)

2, rue Mercier

L-2985 Luxembourg

Tlf. (352) 29 29-42 455; fax (352) 29 29-42 763.

II

(Forberedende retsakter)

KOMMISSIONEN

Forslag til Rådets direktiv om listen over ugunstigt stillede landbrugsområder i henhold til forordning (EF) nr. 950/97 (Danmark)

(97/C 372/11)

KOM(97) 575 endelig udg. — 97/0308(CNS)

(Forelagt af Kommissionen den 11. november 1997)

RÅDET FOR DEN EUROPÆISKE UNION HAR —

under henvisning til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab,

under henvisning til Rådets forordning (EF) nr. 950/97 af 20. maj 1997 om forbedring af landbrugsstrukturernes effektivitet (¹), særlig artikel 21, stk. 2,

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet, og

ud fra følgende betragtninger:

De varige naturbetingede og geografiske ulemper for de danske øer indebærer højere produktions- og transportomkostninger, og det gør, at landbrugerne i de pågældende områder ikke kan få deres produktion til at give de samme indkomster, som landbrugere med tilsvarende bedrifter kan i andre dele af Danmark;

den danske regering har i medfør af artikel 21, stk. 1, i forordning (EF) nr. 950/97 givet Kommissionen meddelelse om de øer, som vil kunne optages på EF-listen over ugunstigt stillede landbrugsområder, samt oplysninger om disse områders særlige kendetegn;

som områder med særlige ulemper, der kan sidestilles med ugunstigt stillede områder, jf. artikel 25 i forordning (EF) nr. 950/97, anses alle øer med et areal på under 600 km², hvor naturbetingede ugunstige vilkår medfører landbrugsindkomster, der er lavere end landsgennemsnittet;

det samlede areal af de pågældende områder overstiger ikke 4 % af medlemsstatens areal;

arten og omfanget af de oplysninger, der er lagt til grund for afgrænsningen af de område-typer, de danske myndigheder har meddelt Kommissionen, svarer til kravene til de områder, der er omhandlet af artikel 25 i forordning (EF) nr. 950/97 —

(¹) EFT L 142 af 2. 6. 1997, s. 1.

UDSTEDT FØLGENDE DIREKTIV:

Artikel 1

Listen over ugunstigt stillede landbrugsområder i Danmark er opført i bilaget til dette direktiv, og disse områder optages i Fællesskabets liste over ugunstigt stillede landbrugsområder som omhandlet i artikel 25 i forordning (EF) nr. 950/97.

Artikel 2

Dette direktiv er rettet til Kongeriget Danmark.

BILAG

ØER, DER FORESLÅS OPTAGET PÅ LISTEN OVER UGUNSTIGT STILLEDE OMRÅDER

Danske øer	Landareal i km ²	Udnyttet landbrugsareal i ha
1. Samsø (1)	114,30	7 831
2. Læsø	113,80	2 466
3. Fanø (3)	55,80	929
Deltotal: de 3 hovedøer	283,90	11 226
4. Agersø (4) inkl. Egholm	7,83	709
5. Anholt	22,37	4
6. Askø inkl. Lilleø	3,88	215
7. Avernakø	5,85	289
8. Barsø	2,66	232
9. Birkholm	0,92	84
10. Bjørnø	1,50	158
11. Baagø	6,23	566
12. Drejø	4,28	235
13. Egholm [Nordjyllands amt] (*)	6,00	448
14. Endelave	13,08	800
15. Fejø (5) inkl. Skalø	16,00	1 424
16. Femø (5)	11,38	1 009
17. Fur (2)	22,29	1 100
18. Hjarnø	3,21	287
19. Hjortø	0,90	90
20. Lyø	6,05	371
21. Mandø (3)	7,63	547
22. Nekselø	2,23	214
23. Omø	4,52	337
24. Orø	15,02	1 200
25. Sejerø	12,37	557
26. Skarø	1,97	112
27. Strynø	4,88	340
28. Tunø (1)	3,52	270
29. Venø (2)	6,46	372
30. Aarø	5,68	150
Deltotal de øvrige øer	199,00	12 120
I alt foreslåede øer	482,60	23 346
I alt DK	43 076,70	2 770 000
I alt foreslåede øer i %	1,1 %	0,84 %

4 % af 43 077 km² = 1 723 km²

(*) Øer i samme øgruppe.

III

(Oplysninger)

KOMMISSIONEN

Indkaldelse af forslag (DG XXII/37/97) vedrørende Leonardo da Vinci-programmet

(97/C 372/12)

I. DEN KONTRAHERENDE AFDELINGS NAVN OG ADRESSE

Europa-Kommissionen,
 DG XXII »Uddannelse og Ungdomsanliggender«
 Rue de la Loi/Wetstraat 200
 B-1049 Bruxelles/Brussel.

Se nedenstående afsnit XII angående indsendelse af ansøgninger.

Rådets anbefaling fra juni 1993 om arbejdstagers adgang til efter- og videreuddannelse (KOM(97) 180 endelig udg.) og Kommissionens grønbog om forhindringer for den tværnationale mobilitet for personer under uddannelse (KOM(96) 462 endelig udg.). Det Europæiske Råds fastlagte retningslinjer med hensyn til at fremme beskæftigelsen, udtrykt ved de seneste rådsmøder, især ved Rådets møde i Amsterdam (juni 1997), Kommissionens meddelelse til Rådet »Udvikling af indlæring i EU« (KOM(97) 300 endelig udg.) og de holdninger, Kommissionen har fremlagt i »Europæisk tillidspakt for beskæftigelsen« (CSE(96) 1 endelig udg.) udgør ligeledes en relevant referenceramme (*).

II. BAGGRUND

- Leonardo da Vinci-programmet bidrager til iværksættelsen af en erhvervsuddannelsespolitik på fællesskabsniveau (artikel 127 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab). Programmets målsætning er at fremme nye politiske og praktiske fremgangsmåder inden for erhvervsuddannelse. I forbindelse med de erfaringer, der er gjort i løbet af Leonardo da Vincis tre første aktivitetsår, og især via erfaringerne fra den første midtvejsvurdering af programmet (KOM(97) 399 endelig udg.), er det nødvendigt i forhold til de procedurer, der gælder for øjeblikket, mere klart at præcisere, hvilke aktiviteter der kan støttes under programmet. Dette sker under hensyntagen til de fællesmålsætninger, som er defineret i Rådets afgørelse.
- De Leonardo da Vinci-aktiviteter, der vil blive iværksat i 1998, vil tage hensyn til de opnåede politiske og praktiske resultater fra fællesskabsaktiviteter udført inden for uddannelse og undervisning. Det drejer sig især om »Det europæiske år for en livslang uddannelse og undervisning« (1996), de anvisninger, der fastlægges i Kommissionens hvidbog, »At undervise og at lære; på vej mod indlæringsfundet« (KOM(95) 590 endelig udg.), Kommissionens handlingsplan for nyskabelser (KOM(96) 589 endelig udg.), Kommissionens rapport om gennemførelse af

- Ud over de almindelige kriterier for støtteberettigelse (se senere) lægger Kommissionen i 1998 især vægt på ansøgninger, der omhandler programmer for uddannelsesophold og udvekslinger (områderne I.1.2 og II.1.2.) samt udbredelse af uddannelsesinitiativer, metoder og produkter (område III.3.a)). Der vil endvidere blive lagt vægt på udbredelse af uddannelsesmæssig nytænkning, især i forhold til SMV, inklusive fremme af iværksætterånd, etablering af små virksomheder (også inden for den sociale sektor). Yderligere vil der blive lagt vægt på udviklingen af fælleseuropæiske uddannelsesnetværk, som omfatter forskellige typer af aktører — specielt arbejdsmarkedets parter. Kommissionen ser endvidere frem til projekter, som i forbindelse med bedre adgang til videreuddannelse og vejledning vil teste nye arbejdsorganisationsformer, især når disse projekter fokuserer på unge arbejdsløse eller voksne, der skal tilbage til arbejdsmarkedet. Endelig vil Kommissionen give præference til ligestillingsprojekter af høj kvalitet inden for alle områder samt til projekter, der omhandler udvikling af sproglig kompetence (specielt når der er tale om udvikling af standarder, modeller eller redskaber i forbindelse med sproglig niveaufastsættelse og metoder, hvor der anvendes ny teknologi).

(*) Fri oversættelse

4. I den sammenhæng skal Kommissionen understrege, at der lægges vægt på projekter, der har følgende karakteristika:

- tilstedeværelse af et stærkt og struktureret partnerskab, som aktivt inddrager virksomheder, herunder især små og mellemstore virksomheder (eller grupper af disse); samt andelselskaber, erhvervsdrivende foreninger, gensidige selskaber og fonde
- arbejdsmarkedets parter aktive deltagelse på alle niveauer og i alle aktiviteter især dem, der generelt omhandler arbejdstilrettelæggelse, samt yderligere udviklingen af den sociale dialog
- sammenhæng med den regionale og lokale udvikling, navnlig gennem uddannelse af udviklingskonsulenter, især i sammenhæng med gennemførelsen af de regionale beskæftigelsespagter
- fokusering på industrielle forandringer, herunder på sektorniveau — især hvis den foreslåede uddannelsesaktivitet sigter på at overføre specielt teknologiske nyskabelser til produktion af nye vare- og servicetyper, oprettelse af nye produktionssystemer og iværksættelse af former for arbejdstilrettelæggelse, der indeholder uddannelse, der retter sig mod det ydre miljø og naturressourcer
- støtte til strukturelle/organisatoriske uddannelsesinitiativer, der skal forebygge arbejdsløshed
- støtte til udvikling af tværnationale netværk, på sektor eller regionalt niveau, som ønsker at udveksle gode eksempler på uddannelse mellem virksomheder (især SMV'er) samt deres støttestrukturer, både uddannelsesmæssigt og på sektorniveau
- eksistensen af partnere fra Cypern, og de associerede lande fra Central- og Mellemeuropa, der fuldt kan deltage i programmet (fra 1. november 1997: Rumænien, Ungarn og Tjekkiet).

5. Rådets afgørelse angående Leonardo da Vinci-programmet lægger hovedvægten på pilotprojekter, hvis resultater kan udvikles og efterprøves gennem tværnationale programmer for uddannelsesophold og udvekslinger, og — omvendt — på sådanne tværnationale programmer, som udvikler og udnytter resultaterne fra pilotprojekter

Hvad angår programområdet »Undersøgelser og analyser« (område III.2.a)) fremhæver Kommissio-

nen, at de indsendte ansøgninger skal udvise en værdiforøgelse ved gennemførelse af de anførte prioriteter (se nedenfor i afsnit IX) og således bidrage til at gennemføre en erhvervsuddannelsespolitik på fællesskabsplan. For bedre at udnytte ressourcerne anbefales ansøgerne at indsende tværnationale undersøgelses- og analyseprojekter om udviklingen af nye ideer på erhvervsuddannelsesområdet.

III. OMRÅDER

6. Ansøgninger om pilotprojekter eller tværnationale programmer for uddannelsesophold og udvekslinger med sigte på at forbedre kvaliteten af grund- og efteruddannelsessystemerne skal indsendes under område I.

Ansøgninger, der retter sig mod forbedring af den eksisterende uddannelsespraksis på virksomhedsniveau i forhold til grund- eller efteruddannelse, herunder med deltagelse af arbejdsmarkedets parter og/eller universiteter, skal indsendes under område II.

Projekter, der sigter på at forbedre sprogfærdigheder samt udbredelse af nytænkning inden for erhvervsuddannelse, skal indsendes under områderne III.1. og III.3.a).

Undersøgelses- og analyseprojekter, der sigter på at udvikle viden inden for erhvervsuddannelserne, skal indsendes under område III.2.a). Undersøgelses- og analyseprojekter (område III.2.a)), der omhandler prioriterne 1 og 4 (se nedenstående afsnit IX), skal indsendes ifølge procedure 2 beskrevet i nedenstående afsnit X, XI og XII. Forslag, der omhandler prioriteterne 2, 3 og 5 (se nedenstående afsnit IX), skal indsendes ifølge procedure 1 beskrevet i nedenstående afsnit X, XI og XII.

7. De væsentligste forskelle, som adskiller ansøgninger under områderne I og II er følgende:

- pilotprojekter indsendt under område I bør definere den forventede indvirkning på delta-gerlandenes erhvervsuddannelsessystemer og -ordninger og dermed demonstrere projekternes udtrykkelige tilknytning til en eller flere offentlige eller overenskomstbaserede uddannelsesordninger af almen interesse for at påvise, hvordan projekterne understøtter eller supplerer disse ordninger

- pilotprojekter under område II er tværnationale projekter, som udvikles og gennemføres af ansøgere, der er direkte involveret i erhvervsuddannelsesaktiviteter. Pilotprojekter, der hører under område II skal klart vise, hvordan aktører på det private og offentlige område på forskellige niveauer inddrages — herunder via samarbejde

mellem universiteter og virksomheder — samt hvordan de understøtter og supplerer disses erhvervsuddannelsesaktiviteter

- undersøgelses- og analyseprojekter sigter på at udvikle viden på erhvervsuddannelsesområdet og angår erhvervsfaglig grunduddannelse, unges overgang til arbejdslivet, efter- og videreuddannelse samt livslang uddannelse.

IV. KVALITETSBETINGELSER

8. Når en projektansøgning er blevet kendt støtteberettiget (kriterierne herfor er defineret i »ansøgnings-skemaet«) vil den blive vurderet i forhold til følgende betingelser:

- det bør fremgå af ansøgningen, hvordan projektet søger at fremme eksisterende uddannelsesmetodik, -indhold, -praksis og -værktøjer (det er derimod ikke nok, at man i projektet nøjes med at overføre eksisterende uddannelsesmateriale til et andet medie — f.eks. CD-ROM — eller kopierer eksisterende uddannelsesordninger)
- det bør fremgå af ansøgningen, hvordan det tværnationale partnerskab bidrager til at styrke arbejdskraftens omstillings- og tilpasningsevne ved for eksempel at tage højde for udviklingen på arbejdsmarkedet, arbejdskraftens mobilitet, gennemsigtighed og anerkendelse af kvalifikationer (især med hensyn til arbejdskraftefterspørgsel baseret på kvalifikationer, som beskrevet i direktiv 92/51/EØF); eller bidrager til kampen mod udstødelse eller prøver at imødekomme virksomhedernes kvalifikationsbehov. Alle partnere må spille en struktureret og aktiv rolle
- det skal klart fremgå af ansøgningen, hvordan de tilstræbte resultater kan overføres til andre potentielle uddannelsesaktører, herunder forlæggere
- det skal fremgå af ansøgningen, hvordan den inddrager partnere — på sektor eller regionalt niveau, som repræsenterer forskellige aktører inden for erhvervsuddannelse
- ansøgningen skal indeholde en klar finansiel opstilling for de aktiviteter, der skal gennem-

føres, dvs. at der (i ansøgningskemaet) redegøres for udgifter og indtægter i tilknytning til projektet samt de benyttede finansieringskilder. Ansøgningen skal endvidere vise, hvordan projektet tænkes styret tværnationalt i forhold til gennemførelse, evaluering og de opnåede resultater.

V. FÆLLESSKABSSTØTTENS VARIGHED OG STØRRELSE

9. Det helt specielle ved denne indkaldelse af ansøgninger, som falder to år før afslutningen af den af Rådet besluttede programperiode (31. december 1999), og som skal gøde jorden for en eventuel fortsættelse af programmet i den ånd, Kommissionen har fastlagt i sin Agenda-2000, især med henblik på aktiviteter, der iværksættes for at opbygge et samarbejde omkring »En Union af Viden« gør, at forslag til pilotprojekter vil kun blive støttet

- i op til to år, regnet fra datoen for kontraktens indgåelse, som normalt vil være i slutningen af november 1998.
- Den maksimale varighed af uddannelsesophold og udvekslinger vil variere efter de foreslåede aktiviteter.

10. Fællesskabsstøtten til udvalgte pilotprojekter, multiplikatorprojekter eller programmer for uddannelsesophold eller udvekslinger vil kun sjældent udgøre de maksimumsbeløb, der er nævnt i Rådets afgørelse (dvs. 100 000 ECU pr. år for pilotprojekter svarende til højst 75 % af de støtteberettigede udgifter og 5 000 ECU pr. uddannelsesophold eller udveksling i tilfælde, hvor opholdets varighed svarer til den maksimumsperiode, der er fastsat i Rådets afgørelse). Ansøgere skal være opmærksomme på, at den bevilgede fællesskabsstøtte ofte er lavere end det beløb, der søges om.

VI. LEONARDO DA VINCIS SAMMENHÆNG MED ANDRE PROGRAMMER OG INITIATIVER

11. Sammenhængen mellem Leonardo da Vinci og andre fællesskabsprogrammer (såsom Sokrates) samt fællesskabsinitiativerne (især med henblik på prioritet 2 og Youthstart, Integra og By Initiativerne) og det 4. Rammeprogram for Forskning og Teknologisk Udvikling bør forstærkes. Med henblik herpå kan ansøgere fremsende ansøgninger, hvis de har gennemført eller er ved at gennemføre et vellykket projekt finansieret under et andet fællesskabspro-

gram eller -initiativ (for at styrke partnerskabet eller forestå tværnationale netværk i forbindelse med udbredelse og overførsel af uddannelsesmetoder og produkter).

Har projekter modtaget støtte fra et andet program eller initiativ, vil der blive anmodet om klar beskrivelse af denne for at sikre finansiel gennemskuelighed og økonomisk ansvarlighed.

Dobbeltfinansiering er ikke tilladt. Ansøgere kan ikke samtidig modtage støtte til beslægtede eller (delvist) identiske projekter under Leonardo da Vinci-programmet og andre fællesskabsprogrammer eller -initiativer.

VII. DELTAGELSE AF DE ASSOCIEREDE LANDE

12. Som følge af associeringsrådernes beslutninger kan Tjekkiet, Ungarn, Rumænien og Cypern deltage fuldt ud i Leonardo da Vinci-programmet i 1998. I tillægget til ansøgningsskemaet findes de særlige budgetmæssige reguleringer, som skal overholdes i den forbindelse.

Betingelser for deltagelse

Ansøgerinstitutioner/-organisationer skal for at kunne modtage støtte under Leonardo da Vinci-programmet være hjemmehørende i:

- et af landene i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EUR 18), der består af de 15 EU-medlemsstater (EUR 15) + Island, Liechtenstein og Norge
- et af de lande, der er associeret Leonardo da Vinci-programmet, det vil fra og med 1. november 1997 sige Tjekkiet, Ungarn, Rumænien og Cypern
- et af følgende lande, for hvilke associeringsaftalen for Leonardo da Vinci-programmet netop forhandles og på betingelse af, at de nødvendige beslutninger er taget, før udvælgelsesproce-

duren afsluttes: Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Slovakiet og Slovenien.

Bestemmelser for støtteberettigelse

Projekter for uddannelsesophold/udvekslinger (med undtagelse af programmer under område III.1.b)) og pilotprojekter og undersøgelser og analyser (med undtagelse af dem, der er indsendt under område III.1.a)) skal omfatte deltagere fra mindst tre lande, hvoraf mindst et skal være medlem af Den Europæiske Union.

VIII. SUPPLERENDE OPLYSNINGER

13. Ansøgere kan finde de nødvendige ekstraoplysninger i ansøgningsskemaet, som det er obligatorisk at anvende for at indsende en ansøgning. Ansøgere opfordres desuden til at kontakte De Nationale Koordinationskontorer og Det Tekniske Kontor for Leonardo da Vinci, hvis adresser er nævnt i det følgende, og hvorfra der også kan indhentes ekstra informationer (se nedenstående afsnit XII). Ansøgere kan endvidere koble sig op på Kommissionens Internetserver »Europa« (på adressen: <http://europa.eu.int/en/comm/dg22/leonardo.html>), hvor man ligeledes finder den nødvendige information og de nødvendige ansøgningsskemaer. Ansøgere skal rette henvendelse til det nationale koordinationskontor om forslag til delområde I.1.2, hvis gennemførelse foregår efter de nationale bestemmelser.
14. Ud over og koordineret med de initiativer, medlemsstaterne selv vil tage i tilknytning til denne indkaldelse af ansøgninger, introducerer Kommissionen den 11. december 1997 indkaldelsen af ansøgninger for 1998, og den 19. og 20. januar 1998 afholdes der informations- og kontaktdage i Bruxelles. Potentielle ansøgere rådes til hurtigst muligt at kontakte deres nationale koordinationskontor og/eller Det Tekniske Kontor for Leonardo da Vinci i Bruxelles for at indhente yderligere oplysninger om ovennævnte arrangementer og tilkendegive deres interesse for at deltage.

IX. LEONARDO DA VINCI-PRIORITETER FOR 1998

15. For samtlige Leonardo da Vinci-aktiviteter inden for områderne I, II og III (ansøgninger om pilotprojekter, tværnationale programmer for uddannelsesophold eller udvekslinger samt undersøgelser eller

analyser) lægges der i indkaldelsen af ansøgninger for 1998 særlig vægt på følgende fem hovedprioriteter:

1. tilegnelse af nye færdigheder
  2. indbyrdes tilnærmelse mellem uddannelsesinstitutioner og virksomheder
  3. bekæmpelse af udstødelse
  4. investering i personaleudvikling
  5. udbredelse af adgangen til kundskaber og fremme af udviklingen af faglige kvalifikationer ved hjælp af informationssamfundets værktøjer som en del af målsætningen en livslang uddannelse.
16. Erfaringerne med gennemførelse af programmets tre første år viser, at ansøgerne selv har interesse i at motivere valg af prioritet, inden for hvilken de udarbejder deres ansøgning og især den del, der udgør den særlige europæiske værdiforøgelse.

Prioritet 1: Tilegnelse af nye færdigheder

17. Det bør i de indsendte ansøgninger tilstræbes at forbedre beskæftigelsesudsigterne ved at tilpasse erhvervsuddannelsernes metodik og indhold til forandringer i arbejdets tilrettelæggelse, den teknologiske udvikling, de sociale forandringer og det indre markedes behov og/eller at bidrage til at styrke sprogkundskaberne (se ovenstående afsnit IV) ved at:

- a) gøre det muligt for enkeltpersoner at kvalificere sig til nye jobfunktioner, dels ved at fastlægge færdigheder, dels ved udvikle uddannelse og nye kompetencer inden for for eksempel nye beskæftigelsesområder, herunder især områderne miljø, informations- og kommunikationsteknologi, sikkerhed, sundhed, hjemmepleje, aktiviteter til bevarelse af kulturarven, sikkerhed samt turisme og virksomhedsetablering, især inden for SMV og virksomheder for kunsthåndværk, samt mere generelt lokale initiativer, der arbejder med jobskabelse;
- b) fremme tilegnelsen og gennemskueligheden af erhvervs-kvalifikationer for heri at indlægge nøglekvalifikationer, og at fremme studier, der skal føre til brug af forskningsprodukter til udvik-

ling af nye modeller og instrumenter, og ved at undersøge mulighederne for at tilnærme formel og uformel uddannelse som en del af en livslang uddannelse og ved at lette adgangen til denne;

- c) udvikle, afprøve eller analysere nye metoder til at meritvurdere og certificere nøglefærdigheder og kvalifikationer inden for grunduddannelse samt endvidere færdigheder og kvalifikationer inden for grunduddannelse samt endvidere færdigheder og kvalifikationer opnået ved erhvervs erfaring og/eller uformel uddannelse. Der sigtes endvidere på uddannelser for højt kvalificeret personale i den tertiære sektor, specielt produktionsingeniører og -teknikere, installation og vedligeholdelse i sektoren for service til virksomhederne, for eksempel inden for overførelse af nyskabelser, hvis formål det er at fremme en større gennemskuelighed i kvalifikationer mellem deltagerlandene;
  - d) sigte på at udvikle nyskabende metoder indenfor kvalitet i uddannelserne.
18. Under denne prioritet vil der i særlig grad blive lagt vægt på forslag til pilotprojekter, der især ud fra den enkeltes adgang sigter på at:

— påvise, at de er i stand til at indgå i et europæisk netværk for udformning, produktion og meritvurdering med henblik på — i samarbejde med deltagerlandenes uddannelsessystemer og -ordninger — at udvikle metoder til kvalifikationsanerkendelse, som kan supplere de formelle kvalificeringssystemer og give enkeltpersoner nye muligheder for at få vurderet deres kvalifikationer og faglige erfaring og på denne måde fremme den tværnationale mobilitet

— påvise, at de er i stand til under de forskellige projektfaser at sammenkæde den ekspertise, som er tilknyttet det pågældende fagområde, med den ekspertise, som kan definere de relevante uddannelsesmoduler og udarbejde individuelle anerkendelsesværktøjer (f.eks. ved hjælp af »personlige kvalifikationscertifikater«).

Prioritet 2: Indbyrdes tilnærmelse mellem uddannelsesinstitutioner og virksomheder

19. Ansøgningerne skal tilstræbe at fremme uddannelse og træning, især alle former for vekseluddannelser og lærlingeforhold på alle niveauer, også inden for videregående uddannelser (såvel på universitets som

ikke universitets niveau) samt voksenuddannelse, og skal endvidere sigte mod at forøge uddannelsernes attraktivitet ved at omfatte følgende mål:

- a) tilpasse indholdet og udbuddet af erhvervsuddannelser gennem samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner og virksomheder for dermed at udvikle nye former for vekseluddannelser, specielt havd angår de nye beskæftigelses- og kvalifikationsbehov, f.eks. inden for området ny teknologi, og generelt set i lyset af de resultater, der er opnået under FUT-programmerne igennem samarbejde mellem universiteter og virksomheder;
  - b) fremme udviklingen af overgangsmuligheder der støtter vekseluddannelser, herunder lærlingeforhold, mellem uddannelsesinstitutioner og virksomheder.
20. Under denne prioritet vil Kommissionen give fortrinsstilling til ansøgninger, der omfatter arbejdsmarkedets parter, og som sigter på at:
- udvikle alle former for vekseluddannelsesordninger (herunder lærlinguddannelser) på alle niveauer og især sådanne, som giver mulighed for længere, anerkendte uddannelsesperioder og/eller praktikophold i et andet deltagerland, hvor disse udgør en integreret del af efter- og videreuddannelsen i afsenderlandet, eller
  - udvikle muligheder for at opnå uddannelse og erhvervs erfaring i økonomiske, sociale og kulturelle miljøer i andre deltagerlande i løbet af læretiden, eller
  - fremme nye former for sidemandsoplæring (særligt for undervisere, lærere og tutorer) og opfølgning heraf under hensyntagen til den europæiske dimension, såsom anvendelse af ny fjernundervisningsteknologi inden for vekseluddannelser, herunder lærlinguddannelser, eller
  - fremme den tværnationale mobilitet gennem et tættere samarbejde mellem uddannelsescentre og -institutioner i de forskellige deltagerlande, herunder forskningsinstitutter, idet retningslin-

jerne for et sådant samarbejde vil være de pågældende aktørers ansvar.

Kommissionen vil støtte projektansøgninger om uddannelsesophold/udvekslinger og pilotprojekter inden for livslang vejledning og rådgivning for unge uuddannede for at styrke deres beskæftigelsesmuligheder samt for mellemledere, især i SMV.

21. Pilotprojekter vil i givet fald kunne føre til programmer for uddannelsesophold eller udvekslinger.

Prioritet 3: Bekæmpelse af udstødelse

22. Ansøgningerne skal sigte på at forebygge eller bekæmpe udstødelse og fremme adgang til uddannelse for særlig dårligt stillede på arbejdsmarkedet ved især at forbedre ansættelsesmulighederne for arbejdsløse med få eller ingen kvalifikationer ved at:

- a) forbedre information, rådgivning og erhvervsvejledning i forhold til den enkeltes uddannelsesbehov med henblik på indføring på arbejdsmarkedet, for såvel unge som voksne
- b) tilpasse uddannelsesudbuddets indhold og metodik til personer med et underskud af kvalifikationer med henblik på at styrke nøglefærdighederne og evnen til at begynde på, indregistrere og meritvurdere de opnåede erfaringer og, i det omfang det er muligt, at styre imod faglige kvalifikationer
- c) fremme fatsholdelse af unge i uddannelsessystemerne.

23. Blandt projekter af samme kvalitet vil Kommissionen prioritere dem, der:

- sigter på at udvikle nyskabende og joborienterede pædagogiske fremgangsmåder og indslutningsmetoder for de befolkningsgrupper, der er dårligst stillede, såvel hvad angår skolebaggrund som socialt — navnlig i de socialt belastede storbykvarterer og undertiden i landdistrikter med høj arbejdsløshed; projekterne skal endvidere styrke disse elevers — især de unges — motivation, indlæringsevne, basiskundskaber og evne til at begå sig socialt, ikke mindst med henblik på integrering eller genintegrering i de normale grundlæggende erhvervsuddannelser samt i kvalificerende efter- og videreuddannelser

- demonstrerer evnen til at forene lokale, regionale og nationale, økonomiske og menneskelige ressourcer til supplerende af Fællesskabets støtte og til at oprette partnerskaber med et omgivende socioøkonomisk miljø, såsom små og mellemstore virksomheder, som for eksempel gennem praktikophold kan sikre, at indsatsen fører til beskæftigelse
- vil støtte sig til lokale og regionale netværk med mange aktører, og som foreslår at oprette eller styrke et stærkt tværnationalt samarbejde omkring de løbende erfaringer med indslusningsordninger til arbejdsmarkedet i programmets forskellige deltagerlande.

Prioritet 4: Investering i personaleudvikling

24. Ansøgningerne skal fremme investeringer i personaleudvikling og kvaliteten i erhvervsuddannelse (også på videreuddannelsesniveau) som nøglefaktorer, der gør det muligt at opfylde de økonomiske målsætninger ved at:

- a) fremme uddannelse af lederpersonale i offentlige institutioner og især i regionalsamfund eller på regionale kontorer på forskellige niveauer, der er involveret i den økonomiske og sociale udvikling især med henblik på at forbedre personaleplanlægning, vejledning og rådgivning
- b) fremme adgangen til efter- og videreuddannelse, især for dårligt kvalificerede arbejdstagere, ved at opmuntre virksomhederne til at udarbejde effektive strategier for uddannelse og personaleudvikling, for eksempel gennem jobrotationsordninger, individuel karriereplanlægning med henblik på de tilknyttede uddannelsesorganisationer, og som omfatter nye ordninger, der kombinerer oplysning, uddannelse, arbejde, arbejdstid, og/eller arbejdsvilkårene, og/eller som tager højde for de nye forhold for beskæftigelsen
- c) udvikle nye metodikker (herunder metoder for åben uddannelse og fjernundervisning) for at få

afskaffet uddannelsesmæssige hindringer i SMV og ved at etablere partnerskab mellem lokale/regionale uddannelsesinstitutioner — også på universitetsniveau — og repræsentanter for de lokale økonomiske interesser.

25. Kommissionen vil i særlig grad lægge vægt på ansøgninger, som på baggrund af analyser af uddannelses-systemer og -ordninger i de forskellige deltagerlande gør det muligt at påvise, hvor og hvordan investering i efter- og videreuddannelser for ansatte kan styrkes i deltagerlandene (inklusive nye tilgange til finansiering af livslang uddannelse). Kommissionen vil især prioritere forslag, der udvikler strategisk nytænkning og praktikker, der kan anvendes i SMV på lokalt eller på sektorplan, herunder især projekter, der opretter europæiske netværk mellem centre for videregående uddannelser, nyskabelser, og overførsler af teknologi, overvejende på regionalt plan til disse virksomheder, hvortil er knyttet universiteter, offentlige og private forskningsinstitutter samt faglige organisationer og arbejdsmarkedets parter.

På samme måde vil Kommissionen være særligt opmærksom på projekter, der fokuserer på træning af arbejdsmarkedets parter (især SMV'er) i relation til indførelsen af den fælles mønt.

Kommissionen vil prioritere forslag, der sigter på at oprette tematiske tværnationale netværk for efter- og videreuddannelser, der muliggør både en individuel uddannelsesindsats fra den enkelte arbejdstager samt pædagogisk sidemandoplæring i arbejdstiden.

Kommissionen vil støtte forslag, der har til formål at oprette ressource centre for uddannelser, der er organiseret i netværk med henblik på at udvikle en bredere adgang til uddannelserne, især ved brug af ny teknologi i stil med »University for Industry«, som netop er påbegyndt i Det Forenede Kongerige.

26. For samtlige aktiviteter under denne prioritet gælder det, at ansøgninger om partnerskab med inddragelse af arbejdsmarkedets parter — navnlig inden for rammerne af den sociale dialog — vil være særligt

velkomne. Kommissionen vil undersøge kvalitetsforslag, der, på arbejdsmarkedets parters initiativ og på fællesskabsniveau, har til formål at oprette tværnationale ordninger for støtte, analyse og opfølgning på udviklingen af de pågældende aktørers investeringer i personaleudvikling i virksomhederne.

Prioritet 5: Udbredelse af adgangen til kundskaber ved hjælp af informationsfundets værktøjer som en del af målsætningen en livslang uddannelse

27. Kommissionen vil prioritere ansøgninger, der har som dobbeltmål, dels at udvikle informations- og kommunikationsteknologi for at udvide adgangen til en livslang indlæring, dels at opfylde nye krav om kvalifikationer og færdigheder, der hænger sammen med industrielle forandringer ved indgangen til informationsfundet. Projekterne skal have et eller flere af følgende formål:

— at hjælpe med til at udvikle SMV i informationsfundet, for eksempel ved projekter om vellykket integration af informations- og kommunikationsteknologi i SMV'ers uddannelsesaktiviteter, uddannelsesprojekter om faglige karrierer og om at oprette »miljøer for informationsteknologi«, især i SMV

— at udvikle nyskabende undervisningsprodukter og -metoder til fordel for personer med få kvalifikationer

— at uddanne lærere og planlæggere i at anvende undervisningssoftware og multimedier i indlæringsprocessen, herunder integration af materialer, der kommer fra informations- og kommunikationsteknologien; uddannelse af beskæftigelsesvejledere for at vænne dem til de muligheder, den nye teknologi tilbyder; udviklingen af software skal være tilpasset de forskellige elevprofiler

— at hjælpe skabere/udviklere af software til undervisningsbrug til at udvikle strukturer for erhvervsfaglige kvalifikationer og profiler, idet der tages hensyn til de forskellige former for ekspertise, der kræves til design, udvikling og installation af undervisningsteknologi samt til de forskellige former for undervisningsmiljøer

— at udføre undersøgelser og analyser, der identificerer nyskabende metoder til anvendelse af informations- og kommunikationsteknologi inden for erhvervsuddannelserne, hvor man især tager hensyn til SMV'ers behov og erhvervelsen af nye færdigheder, herunder analyse af de nye indlæringsmodeller. Undersøgelser og analyser bør munde ud i en bred syntese af disse erfaringer, idet man evaluerer deres indvirkning og udarbejder anbefalinger for en bred formidling

— at udbrede den bedste praksis for produktion, anvendelse og distribution af materialer og multimedie software til undervisningsbrug inden for erhvervsuddannelserne

— at udvikle initiativer inden for virtuel mobilitet (som f.eks. telearbejde og teleplacering) samt andre former for tilrettelægning af arbejdet og nyskabende software til undervisningsbrug, der kan lette en sådan mobilitet, og mere generelt udvikling af metoder til ledsagende, brugbare specifikationer til evaluering af softwareprogrammerne.

X. PROCEDURER

28. Procedure I

Hvert enkelt deltagerland tilrettelægger og offentliggør i samarbejde med Kommissionen en indkaldelse af ansøgninger til Leonardo da Vinci-programmet i det pågældende land for projekter, der falder ind under områderne I.1.1 (»Pilotprojekter, der skal støtte en forbedring af erhvervsuddannelses-systemerne og -ordningerne i medlemsstaterne«), I.1.2 (»Tværnationale programmer for uddannelsesophold og udvekslinger«), III.1 (»Forbedring af sprogfærdighederne«), III.3.a) (»Udbredelse af nyskabelser på erhvervsuddannelsesområdet«) og III.2.a) (»Undersøgelser og analyser på erhvervsuddannelsesområdet«) (prioriteterne 2, 3 og 5).

Procedure II

Kommissionen offentliggør en generel indkaldelse af ansøgninger for EU's 15 medlemsstater, EFTA-lande, der deltager i Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, og Ungarn, Rumænien, Tjekkiet og Cypern for projekter, der falder ind under Leonardo da Vinci-programmets området II (»Støtte til forbedring af uddannelsesaktiviteterne for virk-

somheder og arbejdstagere, herunder samarbejde mellem universiteter og virksomheder») og III.2.a) (»Undersøgelser og analyser på erhvervsuddannelsesområdet«) (prioriteterne 1 og 4).

29. Kommissionen og hvert enkelt deltagerland sørger for at føre en samordnet oplysningspolitik med henblik på at sikre en høj grad af gennemsækelighed i udvælgelsen, den bedst mulige adgang for alle ansøgere og at nå ud til alle relevante grupper.

XI. GENERELLE BETINGELSER

30. Vademecum og ansøgningsskema

I henholdsvis »vademecum« og »ansøgningsskema«, såvel som i »tilføjelse til ansøgningsskema for 1998«, beskrives betingelserne for støtteberettigelse og de anvendte kriterier samt de principper, der gælder for tildeling af fællesskabsstøtte.

Ovennævnte dokumenter fås på alle Fællesskabets arbejdsprog fra Det Tekniske Kontor, som er oprettet for at bistå Kommissionen med gennemførelsen af programmet, samt fra de nationale koordinationskontorer (se liste i bilaget).

Vademecum og ansøgningsskemaerne kan desuden hentes fra Europaserveren via Internet på adressen:

<http://europa.eu.int/en/comm/dg22/leonardo.html>

Ansøgningernes indhold og udformning

Vi anmoder potentielle ansøgere om meget nøje at overholde ovenstående prioriteter samt de kriterier for støtteberettigelse, som er nævnt i »vademecum« og i selve ansøgningsskemaet.

Ansøgningsfrist

Sidste frist for indsendelse af ansøgninger (for alle projekter under områderne I, II og III) er fastsat til den **31. marts 1998** (poststemplet gælder som bevis).

Kommissionen og/eller deltagerlandene vil ikke acceptere ansøgninger poststemplet efter denne dato.

XII. ADRESSER

31. Ansøgninger, der falder ind under procedure I, dvs. områderne I.1.1, III.1, III.2.a) og III.3.a), skal sendes til det pågældende deltagerlands nationale koordinationskontor for Leonardo da Vinci (1 original + 1 kopi) med 2 kopier til »Det Tekniske Kontor, som er oprettet for at bistå Europa-Kommissionen med gennemførelsen af Leonardo da Vinci-programmet«. Ansøgninger, der falder ind under område I.1.2 (1 original + 1 kopi), skal udelukkende sendes til det nationale koordinationskontor, men ingen kopi til Det Tekniske Kontor.

Ansøgninger under procedure II, dvs. områderne II og III.2.a), skal sendes til følgende adresse:

Kommissionens Tekniske Kontor for Leonardo da Vinci-programmet, 9 Avenue de l'Astronomie, B-1210 Bruxelles (en original + tre kopier)

med to kopier til det nationale koordinationskontor for Leonardo da Vinci i det pågældende deltagerland.

Announce angående introduktion og informations- og kontaktdage for indkaldelse af ansøgninger i 1998 til Leonardo da Vinci-programmet

Europa-Kommissionen, Generaldirektorat XXII, Uddannelse og Ungdomsaffærer, introducerer den 11. december 1997 indkaldelsen af ansøgninger for 1998. Begivenheden bliver transmitteret via Eutelsat II (Europe by Satellite). Den 19.-20. januar 1998 bliver der endvidere afholdt informations- og kontaktdage om indkaldelse af ansøgninger for 1998 til Leonardo da Vinci-programmet til gennemførelse af EU's erhvervsuddannelsespolitik. Disse dage er først og fremmest målrettet nye ansøgere, som søger partnere med henblik på at opbygge nyskabende erhvervsuddannelsesprojekter, der opfylder de gældende prioriteter for indkaldelse af ansøgninger for 1998. Informations- og kontaktdagene afholdes i Bruxelles.

Tilmelding og deltagelse er gratis. Deltagerne vil dog ikke få refunderet udgifter til rejser og ophold af Kommissionen.

For yderligere oplysninger kan De henvende Dem til det nationale koordinationskontor for Leonardo da Vinci-programmet, hvis adresser findes i bilaget til indkaldelsen af ansøgninger, der er vedlagt.

Ønsker De at deltage i informations- og kontaktdagene, beder vi Dem om at sende vedlagte indmeldelsesblanket via telefax (33-1) 43 67 79 00 senest **den 7. januar 1998**.

Denne formular kan findes dels på Europaserveren (<http://europa.eu.int/en/comm/dg22/leonardo.html>), dels ved henvendelse til de nationale koordinationskontorer, hvis adresse findes i bilag I, dels ved henvendelse til tlf.: (33-1) 43 67 79 79 eller fax (33-1) 43 67 79 00.

De vil få tilsendt et foreløbigt program sammen med praktiske oplysninger om adgang til arrangementet. Hvis

vi på grund af pladmangel ikke kan give Dem mulighed for at deltage, vil De blive informeret herom.

For yderligere information kan der rettes henvendelse til Det Nationale Koordinationskontor for Leonardo da Vinci-programmet.

Tilmelding til informations- og kontaktdagene kan endvidere ske fra nu af via Internet på følgende adresse: <http://www.leonardodavinci.net/psd/>, som er partnersøgningsdatabase.

Endelig vil der blive udarbejdet et katalog over de indmeldte interesser fra deltagerne. Dette katalog vil blive omdelt på informations- og kontaktdagene.

ANEXO I — BILAG I — ANHANG I — ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι — ANNEX I — ANNEXE I — ALLEGATO I — BIJLAGE I —
ANEXO I — LIITE I — BILAGA I

LEONARDO DA VINCI

Instances Nationales de Coordination (INC)

National coordination Units (NCUs)

BELGIQUE/BELGIUM

VLAAMSE GEMEENSCHAP

Vlaams Leonardo da Vinci Agentschap
Bischoffsheimlaan 27, bus 3
B-1000 Brussel
Tel: (32 2) 219 65 00
Fax: (32 2) 219 12 02
E-mail: clooten@VL-Leonardo.be
Personne à contacter/Contact person: Ms Trudi Clooten

Carl Duisberg Gesellschaft e. V. (CDG)
I 14/Leonardo da Vinci — Koordinierungsstelle
Weyerstraße 79—83
D-50676 Köln
Tel. (49 221) 20 98-365
Fax (49 221) 20 98-114
E-mail: info@k.cdg.de
Homepage adress: <http://www.cdg.de>
Personne à contacter/Contact person:
Frau Uta-M. Behnisch
Frau Monique Nijsten
Volet I.1.2.a,b,c — II.1.2.c — III.1.b — III.3.b

COMMUNAUTÉ FRANÇAISE

Cellule FSE
WTC — Tour 1, 14e étage
Boulevard E. Jacqmain 162, Bte 16
B-1000 Bruxelles
Tel: (32 2) 207 75 38
Fax: (32 2) 203 03 45
E-mail: leonardo@mail.interpac.be
Personne à contacter/Contact person: Mr G. De Smet
Volet III.2.a: Mr Denis Grard
Tel: (32 2) 207 75 38

Zentralstelle für Arbeitsvermittlung (ZAV)
Auslandsabteilung
Feuerbachstraße 42—46
D-60325 Frankfurt/Main
Tel. (49 69) 71 11-320
Fax (49 69) 71 11-683
Personne à contacter/Contact person: Frau Birgit Kowalewski
Volet I.1.2.b

COMMUNAUTÉ GERMANOPHONE

Ministerium der deutschsprachigen Gemeinschaft
Gospertstraße 1—5
B-4700 Eupen
Tel: (32 87) 55 38 78
Fax: (32 87) 55 77 16
Personne à contacter/Contact person: Mr Edgar Hungs

Arbeitsgemeinschaft industrieller Forschungsvereinigungen
»Otto von Guericke« e. V. (AiF)
Leonardo da Vinci Industriekontakt
Tschaikowskistraße 49
D-13156 Berlin
Tel. (49 30) 48 16 33
Fax (49 30) 48 16 34 01
Personne à contacter/Contact person: Herrn Holger Huhn
Volet II.1.1.c, II.1.2.a,b

DANEMARK/DENMARK

ACIU
Hesseløgade 16
DK-2100 Copenhagen Ø
Tel: (45 39) 27 19 22
Fax: (45 39) 27 22 17
E-mail: aciu-dk@inet.uni-c.dk
Personne à contacter/Contact person: Mr B. Dylander

Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD)
Kennedyallee 50
D-53175 Bonn
Tel. (49 228) 882-257
Fax (49 228) 882-444
E-mail: trenn@daad.de
Personne à contacter/Contact person: Frau Steinmann
Volet II.1.1.c — II.1.2.a,b

ALLEMAGNE/GERMANY

Bundesinstitut für Berufsbildung (BIBB)
Nationale Koordinierungsstelle Leonardo da Vinci
Fehrbelliner Platz 3
D-10707 Berlin
Tel. (49 30) 86 43 23 35
Fax (49 30) 86 43 26 37
E-mail: leonardo@bibb.de
Personne à contacter/Contact person: Herrn Bent Paulsen
Volet I.1.1.a,b,d,e — II.1.1.a,b,d — II.2.a,b — III.3.a

Universität des Saarlandes
NATALI
Im Stadtwald, Gebäude 15 — Raum 205
D-66123 Saarbrücken
Tel. (49 681) 302-36 14/15
Fax (49 681) 302-36 11
E-mail: natali@rz.uni-sb.de
Personne à contacter/Contact person:
Frau Andrea Wille
Frau Betina Lang
Volet III.1.a

Bundesanstalt für Arbeit (BA)
Regensburger Straße 104
D-90327 Nürnberg
Tel. (49 911) 179-28 80
Fax (49 911) 179-14 83
E-mail: BA.Nuernberg.EurlKom@t-online.de
Personne à contacter/Contact person:
Herrn Wilfried Muswieck
Volet I.1.1.c

GRECE/GREECE

National Labour Institute
6-8 Kosti Palama and Galatsiou Street
GR-11141 Athens
Tel: (30 1) 21 11 906/7
Fax: (30 1) 22 85 122
E-mail: nli@itel.gr
Personne à contacter/Contact person: Mrs Chara Gontzou

ESPAGNE/SPAIN

Tecnologia y Gestión de la Innovación, SA (TGI)
Direccion: c/ Velazquez, 134 bis
E-28006 Madrid
Tel: (34 1) 396 48 28
Fax: (34 1) 396 48 65
E-mail: Mnunez@tgi.es
Personne à contacter/Contact person:
Mr Manuel Nuñez Garcia

FRANCE

Agence Leonardo da Vinci c/o ACFCI
Assemblée des chambres françaises de commerce et d'industrie
48, rue la Pérouse
F-75016 Paris
Tel: (33 1) 40 69 37 35
Fax: (33 1) 44 17 95 68
E-mail: Leonardo@acfcf.ci.fr
Personne à contacter/Contact person: Ms Brigitte Le Boniec
(Établissements d'enseignement supérieur, réseaux consulaires, entreprises, organismes de formation)

Agence Leonardo da Vinci c/o ANPE
Agence nationale pour l'emploi, Direction Générale
4, rue Galilée
F-93198 Noisy-le-Grand Cedex
Tel: (33 1) 49 31 74 70
Fax: (33 1) 43 05 57 72
Personne à contacter/Contact person: Mr Laurent Mater
(Organismes concernés par la formation et le placement des jeunes travailleurs et demandeurs d'emploi)

Agence Leonardo da Vinci c/o CEFAR
Centre d'études de formation, d'animation et de recherche
4, rue Quentin Bauchart
F-75008 Paris
Tel: (33 1) 53 67 72 32
Fax: (33 1) 40 70 97 08
E-mail: itrimaille@cnpf.fr
Personne à contacter/Contact person: Ms Isabelle Trimaille
(Branches professionnelles, partenaires sociaux, organismes de financement de la formation, entreprises, organismes de formation)

Agence Leonardo da Vinci Éducation c/o CNOUS
Centre national des œuvres universitaires et scolaires
8, rue Jean Calvin
F-75231 Paris Cedex 05
Tel: (33 1) 40 79 91 49
Fax: (33 1) 45 35 72 48
E-mail: leonardo@ac-idf.jussieu.fr
Personne à contacter/Contact person:
Ms Claudine Boudre-Millot
(Établissements sous tutelle du Ministère de l'éducation nationale, de la recherche et de la technologie et du Ministère de l'agriculture, centres de formation des apprentis, établissements spécialisés)

Agence Leonardo da Vinci c/o RACINE
Réseau d'appui et de capitalisation des innovations européennes
73-77 rue Pascal
F-75013 Paris
Tel: (33 1) 44 08 65 10
Fax: (33 1) 44 08 65 11
E-mail: info@racine.asso.fr
Personne à contacter/Contact person:
Mrs Marie-Paule Montay
Mrs Fabienne Beaumelou
(Enquêtes, analyses)

IRELAND/IRLANDE

Leargas, the Exchange Bureau
Avoca House
189/193 Parnell Street
IRL-Dublin 1
Tel: (353 1) 873 14 11
Fax: (353 1) 873 13 16
E-mail: Ronan.Ivory@Leargas.Team400.ie
Personne à contacter/Contact person: Mrs Elizabeth Watters

ITALIE/ITALY

ISFOL
Istanza nazionale di coordinamento
Via G. B. Morgagni 30/e
I-00161 Roma
Tel: (39 6) 44 59 01 (standard)
Tel: (39 6) 44 59 04 90 (direct)
Fax: (39 6) 44 59 04 75
E-mail: isfol.project@iol.it ou isfol.rozera@iol.it
Personne à contacter/Contact person: D.ssa Marina Rozera

LUXEMBOURG/LUXEMBURG

Ministère de l'éducation nationale et de la formation professionnelle
29, rue Aldringen
L-2926 Luxembourg
Tel: (352) 478 52 34
Fax: (352) 47 41 16
E-mail: lenert@men.lu
Personne à contacter/Contact person:
M. Carlo Welfring
M. Jerry Lenert
(Coordinateur national et responsable du suivi des enquêtes, analyses et statistiques dans le domaine de la formation professionnelle — volet III.2)

Foprogest asbl
 23, rue Aldringen, BP 141
 L-2011 Luxembourg
 Tel: (352) 22 02 68
 Fax: (352) 22 02 69
 E-mail: sybille.beaufils@ci.educ.lu
 Personne à contacter/Contact person:
 Mme Nadine Schintgen (Volets I, III.3.a)
 Mme Sybille Beaufils (Volet II)
 (Projets pilotes et programmes de placements/échanges du
 volet I: sauf information et orientation professionnelle. Projets
 pilotes du volet II et III.3.a: sauf innovations en formation
 professionnelle et coopération université/entreprise)

Administration de l'emploi — CNR
 10, rue Bender BP 2208
 L-1022 Luxembourg
 Tel: (352) 478 53 00
 Fax: (352) 40 61 39
 E-mail:
 Personne à contacter/Contact person: M. N. Ewen
 (Projets pilotes du volet I dans le domaine de l'information et
 de l'orientation professionnelle)

CPOS
 280, route de Longwy
 L-1940 Luxembourg
 Tel: (352) 45 64 64-615
 Fax: (352) 45 45 44
 E-mail:
 Personne à contacter/Contact person: M. R. Goffin
 (Projets pilotes du volet I dans le domaine de l'information et
 de l'orientation professionnelle)

Luxinnovation
 7, rue Alcide De Gasperi
 L-1615 Luxembourg
 Tel: (352) 43 62 63-1
 Fax: (352) 43 23 28 ou 43 83 26
 E-mail: beatrice.abondio@sitel.lu
 Personne à contacter/Contact person: Mme Béatrice Abondio
 (Volets II.1.1, II.1.2 et III.3.a)

Agence Socrates
 Ministère de l'éducation nationale et de la formation
 professionnelle
 29, rue Aldringen
 L-2926 Luxembourg
 Tel: (352) 478 51 83
 Fax: (352) 478 51 37
 Personne à contacter/Contact person: M. G. Dondelinger
 (Volet III.1)

PAYS-BAS/NETHERLANDS

Cinop
 Pettelaarpark 1
 NL-5216 PP s'Hertogenbosch
 Tel: (31 73) 68 00 762
 Fax: (31 73) 61 23 425
 E-mail: leonardo@cinop.nl
 Internet <http://www.cinop.nl>
 Personne à contacter/Contact person:
 European procedures: Mr Jos Tilkin, E-mail: jtilkin@cinop.nl
 National procedures: Mrs Luusi Hendriks,
 Tel +31 73 68 00 762;
 E-mail: lhendriks@cinop.nl
 Mr Martin Jacobs, E-mail: mjacobs@cinop.nl
 Mrs Janie Roemeling, E-mail: jroemeling@cinop.nl

Nuffic
 (University/undertaking cooperation)
 Kortenaerkade, 11 (PO Box 29777)
 NL-2502 LT Den Haag
 Tel: (31 70) 42 60 260
 Fax: (31 70) 42 60 259
 E-mail: wichmann@nufficcs.nl
 Internet <http://www.nufficcs.nl>
 Personne à contacter/Contact person: Mr Harry Wichmann

SUSP
 Transnationale programma's voor stages voor werkende
 jongeren
 Duinweg 5 (PO Box 97)
 NL-1860 AB Bergen N.H.
 Tel: (31 72) 589 61 44
 Fax: (31 72) 589 40 08
 E-mail: leonardo@uitwisseling.nl
 Personne à contacter/Contact person: Mr. L. Van der Hoeven
 (Volet I.1.2.b)

AUTRICHE/AUSTRIA

Büro für Europäische Bildungskoooperation
 Leonardo da Vinci — Büro
 Schreyvogelgasse 2
 A-1010 Wien
 Tel: (43 1) 534 08 41
 Fax: (43 1) 534 08 30
 E-mail: brandstaetter.leo@beb.ac.at
roithinger.leo@beb.ac.at
 Personne à contacter/Contact person: Mr. R. Brandstätter
 (Strand III.2.a: M. Ludwig Roithinger)

PORTUGAL

Instance National de Coordination
 Rua Jacinta Marto, n° 8, 2° Frente
 P-1150 Lisboa
 Tel: (351 1) 356 18 40
 Fax: (351 1) 352 17 91
 E-mail: leonardo.inc@mail.telepac.pt
 Personne à contacter/Contact person:
 Mr Porfirio Simões de Carvalho e Silva

SUOMI/FINLAND

Finnish Leonardo da Vinci Centre
 National Board of Education
 Hakaniemenkatu 2
 FIN-00530 Helsinki
 Tel: (358 9) 774 772 17
 Fax: (358 9) 774 772 13
 E-mail: mikko.nupponen@oph.fi
 Personne à contacter/Contact person: Mr. Mikko Nupponen

CIMO
 (Centre for International Mobility)
 Hakaniemenkatu 2 (PO Box 343)
 FIN-00531 Helsinki
 Tel: (358 9) 77 47 70 33
 Fax: (358 9) 77 47 70 64
 E-mail: nina.eskola@cimo.fi
 Personne à contacter/Contact person: Ms N. Eskola
 (for Strand I.1.2)

SUEDE/SWEDEN

Svenska EU Programkontoret
 Utbildning och kompetensutveckling
 Kungsgatan 8, 3e v.
 S-103 96 Stockholm
 Tel: (46 8) 453 72 00
 Fax: (46 8) 453 72 01
 E-mail: boo.sjogren@eupro.se
 christina.hasselberg@eupro.se
 E-mail: peter.mossfeldt@eupro.se
 monica.emanuelsson@eupro.se
 Personne à contacter/Contact person:
 Boo Sjögren, Direktör, tel. (46 8) 453 72 11
 Monica Robin Svensson, Biträdande direktör,
 tel. (46 8) 453 72 12
 Ms Christina Hasselberg, tel. (46 8) 453 72 18
 (Training within school)
 Mr Peter Mossfeldt, tel. (46 8) 453 72 39
 (Training within working life, Strand III.2.a)

ROYAUME-UNI/UNITED KINGDOM*Heads of the NCU:*

Mr Gordon Pursglove
 Department for Education and Employment
 EC Education and Training Division
 Room E605
 Moorfoot
 UK-Sheffield S1 4PQ
 Tel: (44 114) 259 35 15
 Fax: (44 114) 259 41 03
 E-mail: eurotrain.ed@gtnet.gov.uk

Mrs Judith Grant
 EC Education and Training Division
 Department for Education and Employment
 Caxton House, Room 434
 6-12 Tothill Street
 UK-London SW1H 9NA
 Tel: (44 171) 273 53 97
 Fax: (44 171) 273 51 95/54 75
 E-mail: jgrant.dfee.ch@gtnet.gov.uk

Central Bureau for Educational Visits and Exchanges
 The British Council
 10, Spring Gardens
 UK-London SW1A 2BN
 Tel: (44 171) 389 43 89 45 09
 Fax: (44 171) 389 44 26

E-mail: leonardo@centralbureau.org.uk
 Personne à contacter/Contact person: Mrs Ann Kinsella
 (For Strands I.1.1.a, I.1.2.a, I.1.2.b, I.1.2.c, III.1.a, III.1.b,
 III.3.a)

Centre for Training Policy Studies
 The University of Sheffield
 5 Palmerston Road
 UK-Sheffield S10 2TE
 Tel: (44 114) 222 13 80/1/2
 Fax: (44 114) 275 56 82
 E-mail: leonardo@sheffield.ac.uk
 Personne à contacter/Contact person: Mr Philip Edmeades
 (For Strands I.1.1.b, I.1.1.d, I.1.1.e, II.1.1.a, II.1.1.b, II.1.1.d,
 II.1.2.c)

Department of Education and Employment
 Higher Education and Employment Division
 Room E 530
 Moorfoot
 UK-Sheffield S1 4PQ
 Tel: (44 114) 259 45 02
 Fax: (44 114) 259 38 05
 E-mail: heed.dfee.mf@gtnet.gov.uk
 Personne à contacter/Contact person: Mr Dave Saunders
 (For Strands II.1.1.c, II.1.2.a, II.1.2.b)

Department for Education and Employment
 EC Education and Training Division
 Level 4, Caxton House
 6-12 Tothill Street
 UK-London SW1H 9NA
 Tel: (44 171) 273 56 60
 Fax: (44 171) 273 51 95/54 75
 E-mail: jgoodwin.uk.leonardo@gtnet.gov.uk
 Personne à contacter/Contact person: Mr John Goodwin
 (For Strand I.1.1.c)

Department for Education and Employment
 EC Education and Training Division
 Room E6B
 Moorfoot
 UK-Sheffield S1 4PQ
 Tel: (44 114) 259 48 19
 Fax: (44 114) 259 41 03
 E-mail: eurotrain.ed@gtnet.gov.uk
 Personne à contacter/Contact person: Mr David Oatley
 (For Strand III.2.a, III.2.b)

Pays de l'Espace Economique Européen

Countries of the European Economic Area

ISLANDE/ICELAND

Leonardo da Vinci NCU
Research Liaison Office
University of Iceland
Dunhaga 5
IS-107 Reykjavik
Tel: (354) 525 49 00
Fax: (354) 525 49 05
E-mail: rthj@rthj.hi.is
Personne à contacter/Contact person: Mr A. H. Ingthórsson

Tel: (41 75) 237 62 03
Fax: (41 75) 237 62 64
E-mail: dgunz@lis.li
Personne à contacter/Contact person: Mr Dieter Gunz

LIECHTENSTEIN

Leonardo da Vinci — Büro
Fachhochschule Liechtenstein
Marianumstraße 45
FL-9490 Vaduz

NORVÈGE/NORWAY

Leonardo da Vinci i Norge (NCU)
Teknologisk Institutt (TI)
Akersveien, 24c
POB 2608 St. Hanshaugen
N-0131 Oslo
Tel: (47 22) 86 50 00
Fax: (47 22) 20 18 01
E-mail: krir@teknologisk.no
Personne à contacter/Contact person: Mr Rolf Kristiansen

Pays pré-adhesion

HONGRIE/HUNGARY

Mrs Edit Gyül Vészi-Pataki (Contact person)
National Institute of Vocational Training
Berzsenyi u. 6
H-1087 Budapest
Tel (36 1) 210 10 65
Fax (36 1) 210 10 63 or 36 1 333 93 61
E-mail: leonardo@nive.hu

Str. G-ral Berthelot 30, Sec. 1
RO-70738 Bucharest
Tel (401) 615 00 01
Fax (401) 312 48 77

M. Sorin Ionescu (Head of the NCU)
Ministry of Education
Leonardo da Vinci National Coordination Unit
Splaiul Independentei 314 Et. 5
Rectorat U.P.B.
RO-70738 Bucharest 6
Tel (401) 410 37 57
Fax (401) 410 32 13
E-mail: pas d'adresse e-mail

REPUBLIQUE TCHEQUE/CZECH REPUBLIC

Dr. Miroslava Kopicová (Director)
Czech National Coordination Unit
Václavské náměstí 43
CZ-110 00 Praha 1
Tel (42 02) 24 21 51 78
Fax (42 02) 24 21 45 33
E-mail: marcins@leonardo.nvf.cz

CHYPRE/CYPRUS

Mr P. C. Koutouroussis (Contact person)
Director General
Industrial Training Authority of Cyprus
2, Anavissou street Strovolos
PO Box 5431
CY-Nicosia
Tel (357) 2 31 22 33
Fax (357) 2 49 69 49
E-mail: hrdauth@cytanet.com.cy

M. Marcin Stryjecki (Contact person)
Czech National Coordination Unit
Václavské náměstí 43
CZ-110 00 Praha 1
Tel (42 02) 24 21 51 78
Fax (42 02) 24 21 45 33
E-mail: marcins@leonardo.nvf.cz

ROUMANIE/RUMANIA

M. Alexandru Mihailescu (Contact person)
Mrs Gabriela Sabău (Contact person)
Ministry of Education

Permanent Secretary
Ministry of Labour and Social Insurance
Byron Avenue 7
CY-Nicosia
Fax (357) 2 45 09 93

BILAG II

KRITERIER FOR STØTTEBERETTIGELSE FOR PROJEKTER, DER OMFATTER ORGANISATIONER FRA ASSOCIEREDE LANDE MED MULIGHED FOR FULD DELTAGELSE

Lovmæssig baggrund: Paragraf 3 i bilag til Rådet for optagelse af associerede landes beslutning samt artikel 4 i beslutningen vedrørende Cypern fastsætter, at Leonardo da Vinci-programmet skal åbnes for Tjekkiet, Ungarn, Rumænien samt Cypern på følgende måde:

»For at sikre en fælleseuropæisk dimension i programmer, projekter og aktiviteter foreslået af Tjekkiet, Cypern, Ungarn, Rumænien kræves involvering af et minimum af partnere fra medlemslande i Den Europæiske Union.«

»Projekter og aktiviteter, der alene gennemføres i et samarbejde mellem Tjekkiet, Cypern, Ungarn, Rumænien og EFTA-lande eller ethvert andet tredjeland, omfattende dem som har associeringsaftaler med Unionen, og for hvem deltagelse i programmer er mulig, kan ikke opnå finansiel støtte fra Unionen.«

Regler for støtteberettigelse: Som konsekvens af ovennævnte skal, som general regel, pilotprojekter og undersøgelser og analyser omfatte deltagere fra mindst tre lande, hvoraf mindst et skal være medlem af Den Europæiske Union, og programmer for uddannelsesophold og udvekslinger skal omfatte mindst et land fra Den Europæiske Union for at være støtteberettiget. Der vil imidlertid blive givet prioritet til projekter, hvor halvdelen af deltagerne er fra medlemslande i Den Europæiske Union.

Det er endvidere givet, at den generelle betingelse for indsendelse af ansøgninger, nemlig at der skal være mindst tre deltagerlande, skal følges med undtagelse af uddannelsesophold og udvekslinger på hovedområde I (delområde I.1.2) samt område III.1 hvor partnerskaber fra kun to lande sikrer støtteberettigelse.

Organisationer fra deltagende associerede lande kan fuldt deltage i pilotprojekter og uddannelsesophold og udvekslinger som kontraktor/ansøger eller som koordinator eller partner.

Ikke støtteberettigede partnerskaber: Projekter er ikke støtteberettigede, hvis partnerne i projektet udelukkende består af deltagere fra deltagende associerede lande. Som følge heraf er et projekt, som omfatter partnere fra associerede lande samt partnere fra EFTA-området, ikke støtteberettiget, hvilket også gælder for projekter med partnere udelukkende fra EFTA-lande.

Eksempel:

	Støtteberettiget partnerskab		Ikke-støtteberettiget partnerskab	
Pilotprojekter, alle områder	CY, D, CZ, N		ISL, CZ, HU, FL	
Uddannelsesophold og udvekslinger, område II og III	HU, FIN, RO		RO, CY, CZ	
Undersøgelser og analyser	F, CY (kun område III.1.a)		N, FL, ISL	
Uddannelsesophold og udvekslinger område I	Afsender	Modtager	Afsender	Modtager
	CZ	D	CZ	ISL
	HU	UK, ISL	HU	CZ
	RO	E, HU	RO	N, CZ
	D	CZ	N	CY
	F	HU, N	ISL	RO, N
	IT	CY, E	CZ	RO, ISL
	N	RO, IRL	RO	HU
	CZ	HU, D		

Resultater af licitationer (Fællesskabets fødevarerhjælp)

(97/C 372/13)

I overensstemmelse med artikel 9, stk. 5, i Kommissionens forordning (EØF) nr. 2200/87 af 8. juli 1987 om almindelige bestemmelser for tilvejebringelse af Fællesskabets fødevarerhjælp

(De Europæiske Fællesskabers Tidende L 204 af 25. juli 1987, side 1)

24. november-2. december 1997

Forordning (EF) nr./ afgørelse af	Parti	Aktion nr.	Modtager	Produkt	Mængde (tons)	Leve- rings- stadium	Tilslagsmodtager	Licita- tionspris ECU/ ton
2222/97	A	456 + 457/96	Euroaid/. . .	LEPv	120	EMB	DMK — Hamburg (D)	1 496,00
2232/97	A	458/96	Euroaid/Ecuador	HSOJA	120	EMB	Cebag — Antwerpen (B)	766,84
	B	447/96	WFP/Malawi	HCOLZ	61	DEST	Mutual Aid — Antwerpen (B)	1 125,62
2271/97	A	492 + 493 + 504/96	Euroaid/. . .	LEPv	150	EMB	DMK — Hamburg (D)	1 514,00
2272/97	A	496 + 497 + 505/96	Euroaid/. . .	SUB	126	EMB	Zuckerhandelsunion — Berlin (D)	322,50
	B	471/96	Euroaid/Ecuador	SUB	306	EMB	Mutual Aid — Antwerpen (B)	321,58
	C	64-66/97	CICR/. . .	SUB	220	DEST	Mutual Aid — Antwerpen (B)	552,32
2281/97	A	494 + 495/96	Euroaid/Madagaskar	HCOLZ	105	EMB	Cebag — Antwerpen (B)	793,66
	B	56-59/97	CICR/. . .	HCOLZ	262	DEST	Mutual Aid — Antwerpen (B)	978,80
2282/97	A	468/96	Euroaid/Madagaskar	CBR/M/L	1 080	EMB	Eurico Italia — Vercelli (I)	223,98
	B	498 + 499/96	Euroaid/Madagaskar	FHAF	60	EMB	Produkten Transit Handelsges. — Elmshorn (D)	362,75
	C	489-491/96	Euroaid/. . .	FBLT	240	EMB	UBEMI — Antwerpen (B)	192,95
	D	60-62/97	CICR/. . .	FBLT	645	DEST	Grandi Molini — Rovigo (I)	336,25
	E	63/97	CICR/Georgien	FMAI	90	DEST	Grandi Molini — Rovigo (I)	319,15
	F	500/96	WFP/Yemen	DUR	8 137	DEB	Cie. Cont. France — Labege Cedex (F)	279,94

BLT: Blød hvede
 FBLT: Mel af blød hvede
 CBL: Sleben langkornet ris
 CBM: Sleben middeldkornet ris
 CBR: Sleben rundkornet ris
 BRI: Brudris
 FHAF: Havregryn
 FROF: Smelteost
 WSB: Blanding af hvede og soja
 SUB: Hvidt sukker
 ORG: Byg
 SOR: Sorghum
 DUR: Hård hvede
 GDUR: Gryn af hård hvede
 MAI: Majs
 FMAI: Majsmel

B: Smør
 GMAI: Majsgrøn
 SMAI: Fine majsgrøn
 LENP: Sødmælkspulver
 LDEP: Letmælkspulver
 LEP: Skummetmælkspulver
 LEPv: Vitaminiseret skummetmælkspulver
 CT: Tomatkoncentrat
 CM: Makrelkonserves
 BISC: Biscuits med højt proteinindhold
 BO: Butteroil
 HOLI: Olivenolie
 HCOLZ: Raffineret rapsolie
 HPALM: Raffineret palmeolie
 HSOJA: Raffineret sojabønneolie
 HTOUR: Raffineret solsikkeolie

BPJ: Oksekød i egen saft
 CB: Corned beef
 COR: Korender
 BABYF: Babyfood
 LHE: Mælk med højt energiindhold
 Lsub1: Modernmælkserstatning
 Lsub2: Mælkeblanding til småbørn
 PAL: Pastaprodukter
 PISUM: Flækærter
 FEQ: Hestebønner (Vicia Faba Equina)
 FABA: Valsebønner (Vicia Faba Major)
 SAR: Sardinier
 DEB: Leveret frit lossehavn — losset
 DEN: Leveret frit lossehavn — ulosset
 EMB: Leveret frit afskibningshavn
 DEST: Leveret frit bestemmelsessted